Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...гэтэмнай 1921 оной ...брини 21-hээ гарана | № 273 (16796) | 1984 оной ноябриин 28, среда | Сэн 3 мүнгэн.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

АЖАЛАЙ ШЭНЭ ТҮЙЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

Соведүүдэй орон түүхэтэ удха шанартай үйлэ ...рэгүүдые угтажа байна. Бидэнэй орохоёо бай... түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэл хадаа ...ПСС-эй XXVII съездэ эдэбхитэйгээр бэлдэлгын ...л, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда со... арадай түйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойн жэл ...охо юм. Партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) ...енумэй материалнууд соо, КПСС-эй ЦК-гай По...тбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненкын ...эhэн үгэ дотор ороной Экономическа ба соци...ьна хүгжэлтын гол зорилгонууд гүнзэгыгөөр, ... бүхы талаhаа шэнжэлэгдэhэн, тодорхойлогдо... байгаа.

...Эдэ программна документнүүдэй заабари зүб...лнүүдые, тобшололнуудые халуунаар hайшаа..., совет хүнүүд табан жэлэй түсэбые нэрэтэй со...ойгоор дүүргэхые, экономико хүгжөөлгые улам ...эдхэхые, hүүлэй үедэ ниитын үйлэдбэридэ бо...жо байhан hайн хубилалтануудые хамтынгаа хү...эл оролдолгонуудаар батадхахые, арьбадхахые ...идэнхэй байhан тухайдаа мэдүүлнэ.

Ажахыгаа hайнаар эрхилхыень, нөөсэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхыень, бүри үрэ түгэсөөр хүдэлхыень парти коммунистнуудые, социалис экономикын бүхы hалбаринуудай ажалшадые элсүүлэн зоригжуулна.

Агуухэ Совет ороной аша туhа болон hалбаран хүгжэлгэ тухай анхарал оролдолгоор зоригжоhон арадай түлөөлэгшэд СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сессидэ суглараба. Тус сесси Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседаняар ноябриин 27-до Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдээ.

Нүхэд **К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков** гэгшэдэй ерэжэ hуухадань, депутадууд болон айлшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба.

Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ **А. Э. Восс** заседание нээгээ.

Сессиин зүблэхэ зүйл болон тэрэнэй хүдэлмэриин гуримые депутадууд нэгэ hаналтайгаар батална. Имэ асуудалнууд зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа:

1. СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1984 оной гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай.

2. 1985 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет тухай, 1983 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай.

3. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. К. Байбаков** зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалаар элидхэл хэбэ.

Удаань СССР-эй финансын министр депутат **В. Ф. Гарбузов** хоёрдохи асуудалаар элидхэл хэhэн байна.

(ТАСС).

К. У. ЧЕРНЕНКО Н. КИННОГТЭЙ УУЛЗАБА

...СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй ...вно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко Великобританиин лейбористскэ партиие хүтэлбэрилэгшэ Н. Кинногтэй ноябриин ... Кремль соо уулзаба. ...өө үеын уласхоорондын байдалай, англо-совет ...санай гол шухала асуудаар hанамжануудаа ...эн байгаа.

...икобританиин полити... ажабайдалда лейборис ... дүүргэдэг үүргые ...тэ яhала hайнаар сэгнэ... юм гэжэ К. У. Черненко ...эмдэглээ. Советскэ Со... Великобританитай хани ... ёhоной харилсаатай ..., адли тэгшэ эрхын ... алиндань ашатай ту... байлгын үндэhэ hуу... дээрэ тэрээнтэй холбоо ... тогтоохые Советскэ ... үнэн зүрхэнhөө хүсэ...ань уласхоорондын ур... асуудалнуудташье ... удха шанартай бай... шарынь юуб гэхэдэ, ... бултадаа «тон аюул... оршон байдалда ажа...ли»: дайнай аюул hу... ...агданагүй гэжэ лей... партиин национальна ... ...енци hаяхан тон зү... баталба.

...дерна буу зэбсэгэй үе ниитын ондо ондоо ... улалтатай гүрэнүүдтэ ... «хэрээhэтэ добтол...», «хүсэ хэрэглэлгын ...ка», сэрэгэй булюу ... болохо гэhэн hэдэл..., ядерна буу зэбсэ...йлган hүрдөөлгэ бэшэ, ... амгалан тайбанаар ...улгын, адли тэгшэ эр... али алинда аюулгүй ... хангалгын гол ёhо... уласхоорондын харил... үндэhэ hууреда та... ёhотой гэжэ К. У. ...енко, Н. Киннок тэм... байгаа. Имагтал ...эндэ түшэглэжэ, эб найрамдалые сахин хамгаалжа, ядерна дайнай аюулhаа бүмбэрсэг дэлхэйе аршалжа болохо байна.

Хэрбээ засагаа гартаа абабал, лейбористнууд ядерна буу зэбсэггүйгөөр өөhэдыгөө хамгаалха гурим байгуулха, Британиин газар дээрэhээ али бүхы ядерна буу зэбсэг гаргаха бата хараа бодолтой байна гэжэ Н. Киннок лейборис партиин hүүлшын конференци дээрэ баталагдан абтаhан «Өөрыгөө хамгаалга ба Британиин аюулгүй байдал» гэhэн документдэ үндэhэлэн тэмдэглээ.

Ядерна буу зэбсэгүүдые байгуулгын түрүүшын үдэрнүүдhээ хойшо Советскэ Союз тэрэниие хуулида харша гэжэ соносхохын түлөө, тэрэнэй нөөсэнүүдые үгы хэхын түлөө залан сэхээр тэмсэнэ гэжэ К. У. Черненко энэ асуудалда харюу үгэхэдөө мэдүүлбэ. Бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр усадхалга энэ асуудалые эгээл hайнаар шиидхэхэ арга олгохо байна. Гэбэшье энэ зорилгые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн зарим тэлы хэмжээнүүдые — ядерна буу зэбсэгүүдые хорооха, дэлхэйн элдэб районуудта ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха тухай хэлсээнүүдые, бусад зохихо алхамуудые Советскэ Союз hайшаана.

Өөрыгөө хамгаалгын ба Великобританиин аюулгүй байдалай асуудалнуудаар лейборис партиин программа Британида, Европодо ерээдүйн амгалан тайбан байдал хангаха зорилгодо харюусалгатайгаар хандаhан тухайнь элирхэйлэн гэршэлнэ, ядерна дайнай hүжэрэлгын аюулые hулаpуулха арга олгохо байна.

Варшавска Договорой оронуудай, НАТО-гай оронуудай адли тэгшэ эрхын, али алиндань аюулгүй байдалай гол ёhоной үндэhэ hуури дээрэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгhээ, тактическа хэрэгсэлнүүдhээ Европые гүйсэд сүлөөлхын түлөө Советскэ Союз тэмсэнэ.

СССР ядерна буу зэбсэг хэрэглэлгые шууд сэхээр буруушаадаг юм. Ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэhэн уялга тэрэ абаhан байгаа. Имэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилхые, худалдажа абахые арсаhан, газар дайда дээрээ нимэ зэбсэггүй гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр ядерна зэбсэг хэзээдэшье хэрэглэхэгүйбди гэжэ Советскэ Союз 1978 ондо мэдүүлээ hэн. Хэрбээ ядерна буу зэбсэгүүдhээ тэрэнэй гүйсэд арсаха — бүтээн гаргахагүй гэхэ гү, али ондоо оронуудhаа худалдажа абахагүй тухай, мүн газар дайда дээрэhээ гадаадын ядерна баазануудые усадхан зайсуулха тухай шиидхэбэриие бодотоор бэелүүлээд байгаа hаань, Британи тушаа СССР тон нимэ уялга абаха hэн гэжэ К. У. Черненко хэлэбэ.

Англиин талын ядерна ракетэнүүдээ усадхаад байгаа hаань, СССР-эй Европодохи хубида тодхогдон табигдаhан дундуур зайда хэрэглэгдэхэ тиимэл хэмжээнэй ракетэнүүдые хорооходр, үгы хэхээр Советскэ Союз бэлэн байха hэн гэжэ К. У. Черненко тэмдэглээ. Гадаадын оронуудай баазануудые усадхаад, Британиин ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр хуряагаад байгаа hаань, СССР ядерна буу зэбсэгүүдээ Британиин газар дайда руу шэглүүлжэ тодхохогүйл. Хэрбээ ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха тухай асуудалые Великобританиин хуулитаар шиидхээд байгаа hаань, сэрэгэй талаар совет-британиин хоорондохи харилсаанда хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, СССР-эй ба Великобританиин хоорондохи зохихо хэлсээгээр батадхагдаха аргатай юм.

Холын зайда хэрэглэгдэхэ совет оперативно-тактическа ракетэнүүд тушаа хэлэхэ болоо hаа, американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгодо харюу болгогдожо, тэдэнэр ГДР-эй болон ЧССР-эй газар дээрэ тодхогдон табигдаа hэн. Мүнөө үедэ СССР болон бусад социалис оронуудта эсэргүүгээр тодхогдожо байhан американ ракетэнүүдэй тохёолдуулжа байhан аюулые харюугай бусад совет хэмжээнүүдтэй хамта тэдэ зайсуулан сараха аргатай. Тиимэhээ имагтал американ талын саашанхи ябуулгануудые хараада абажа, эдэ совет ракетэнүүд тухай асуудал шиидхэгдэжэ болохо байна, гэжэ К. У. Черненко мэдүүлбэ.

Оршон байдалай саашанхи хүгжэлтэ США-гай шэнээр hунгагдаhан захиргаанhаа, эб найрамдалта мэдүүлгэнүүдээ бодото тодорхой удхатай болгохые тэрэнэй үнэхөөрөөшье хүсэжэ байhанhаа гол түлэб дулдыдаха байна гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад үгэеэ ойлголсобо. Хэрбээ ушар байдалай нимэ болоод байгаа hаань, СССР hанал бодолоо дары бэелүүлхэл, үнэн сэхэ, адли тэгшэ эрхын үндэhэ hуури дээрэ США-тай hайн харилсаа холбоо тогтоохын түлөө, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэрэ тэмсэнэ гэжэ совет талаhаа мэдүүлэгдээ.

Имагтал энэ ушарhаа уламжалан, замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргахагүй, стратегическэ ядерна хэрэгсэлнүүдые, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые хорооха тухай хоорондоо холбоотой бүхы асуудалнуудаар СССР-эй болон США-гай хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ шухала байhан тухай дурадхалтайгаар Советскэ Союз президент Рейгандэ hаяхан хандаhан байгаа гэжэ К. У. Черненко хэлэбэ. Эдэ бүхы шэглэлнүүдээр СССР ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр хорижо, эсэсэй эсэстэ усадхаха арга олгоhон эгээл таарамжатай hайн шиидхэбэринүүдые бэдэрэн олохоор СССР бэлэн лэ США-гай захиргаанай ямар хараа бодол баримталан бэелүүлхэ, бүтэмжэтэй hайн хөөрэлдөөнүүдые хэхэ талаар тэрэнэй үнэхөөрөөшье хүсэжэ байhые ерээдүй харуулна бэзэ.

СССР-эй гаргажа байhан үүсхэлые Н. Киннок өөрынгөө зүрхөө амаршалаад, хөөрэлдөө хэхэ тухай СССР-эй ба США-гай үгэеэ ойлголсоhондонь сэдьхэлээ ханажа байhанаа мэдүүлээд, эдэ хөөрэлдөөнүүд аша үрэ ехэтэй байха аабза гэжэ найдажа байhанаа элирхэйлбэ.

Стокгольмын конференциин ба бусад хуралдаануудай хүдэлмэрилhэнэй ашаар уласхоорондын этигэл найдалые бэхижүүлхэ арга олгоhон тиимэ хэмжээ ябуулгануудые, тэрэ тоодо ашаг үрэ ехэтэй хиналтын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ тухай үгэеэ ойлголсохо байhандаа хөөрэлдөөндэ хабаадагшад мэдүүлээ. hүүлэй үедэ Түбэй Америкэдэ США-гай үүдхэжэ байhан зарим ябуулганууд, илангаяа Никарагуа тушаа тэрэнэй бэелүүлдэг политикада уласхоорондын эрхые хазагайруулга шахардуу шанга байдалые улам дэбэргээ, эб найрамдал хангаха хараа түсэбүүдые буруу hүргөө гэжэ К. У. Черненко, Н. Киннок тэмдэглэбэ.

Дайнай аюулые зайсуулан сараха, эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдалые хамгаалха хэрэгтэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй, политическэ партинуудай, түрүү үзэлтэй ба демократическа бүхы хүсэнүүдэй үүргэ, харюусалга шухала удха шанартай байна гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад заабад.

КПСС болон Великобританиин лейборис партиин ажал ябуулга тухай мэдээсэлнүүдые К. У. Черненко, Н. Киннок халан абалсаба. Хоёр партиин хоорондохи харилсаа холбоон, hанамжануудаа хэлсэлгэ СССР-эй ба Великобританиин хоорондохи харилсаае бүтэмжэтэй hайнаар хүгжөөхын тула шухала удха шанартай байна гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагша А. М. Александров, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай Уласхоорондын таhагые даагшын орлогшо А. С. Черняев, гадаадын хэрэгүүдэй лейборис талын министр Д. Хили, лейборис партиин хүтэлбэрилэгшын туhалагша Ч. Кларк, канцеляриин директор Р. Клементс, хэблэлтэй холбоо барисаа тогтоохо талаар Н. Кинногэй туhалагша П. Хьюетт, лейбористнуудай хүтэлбэрилэгшын хубиин парламентска секретарь Д. Фостер хани барисаанай оршон байдалда үнгэрhэн уулзалгада хабаадалсаhан байна.

(ТАСС).

СОВЕТ-АВСТРИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

...ериин Республикын Фе...ьна канцлер Ф. Зиновац Совет правительствын ...ар хани ёhоной албаараар ноябриин 26-... Москва ерэбэ. ...СС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй ...трнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, ...эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, ...эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко болон бусад тусхай ту...ад тэрэниие аэродром угтаhан байгаа. ...лоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүү... В. И. Бровиков болон ... тусхай тушаалтад ...ын аэродром дээрэ Ф. ...ацые үдэшэбэ.

Белоруссиин ССР соогуур ябахадань тэрэниие үдэшэhэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов болон бусад тусхай тушаалтад айлшантаяа хамта Москва ошохоёо мордолсоо.

* * *

Энэл үдэрhөө Кремль соо Н. А. Тихоновэй, Ф. Зиновацай хоорондо хөөрэлдөөнүүд болобо.

Бүтэмжэтэй hайн оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Н. А. Тихонов, Ф. Зиновац совет-австриин харилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн, мүн хоёр талые hонирхуулhан уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа халан абалсаhан байна.

СССР болон Австриин хоорондохи харилсаан тогтууритай hайнаар, хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэнэ гэжэ хоёр тала сэдьхэлээ ханангяар батална. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо болоhон саг үргэлжын харилсаан энэ талаар шухала үүргэ дүүргэнэ. Политикын, экономикын, соёлой ба бусад асуудалнуудаар совет-австриин харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгэ хоёр гүрэнэй арадуудай үндэhэн аша туhада, эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай хэрэгтэ харюусана.

1955 оной гүрэнэй договорые залан сэхээр бэелүүлгэ тэрэнэй арсашагүй түүхэтэ удха шанартай байhые элирхэйлэн харуулба гэжэ тэмдэглэгдээ. Энэ договор совет-австриин харилсаанай мүнөөнэй байдалай, ерээдүйн зорилгонуудай найдамтай үндэhэ hуури болоно.

Хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа, эрдэм-техникын холбоо барисаан али алинда ашатай туhатай байлгын үндэhэ hуури дээрэ хүгжөөгдэжэ, улам бүри үргэн хэмжээнэй, элдэб янзын болоно гэжэ Н. А. Тихонов, Ф. Зиновац тэмдэглээ. 1990 он хүрэтэр хараалагдаhан экономическа, эрдэм техникын ба промышленна харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгын удаан болзорой программые амжалтатайгаар бэелүүлгэ энэ хэрэгые батална бшуу.

Экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай талаар совет-австриин холимог комиссиин хоёр ороной хоорондохи ажахын холбоое тааралдуулан табиха, бии байгаа нөөсэнүүдые гүйсэд ашаглаха хэрэгтэ саашадаашье эдэбхитэй үүргэ дүүргэхэ байhандань, найдажа байhанаа мэдүүлбэд.

Уласхоорондын асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэхэ үедөө Н. А. Тихонов, Ф. Зиновац буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэhээ уламжалан дэлхэй дээрэхи байдалай орёо түгшүүрилтэй болоhондо hанаагаа зобожо байhанаа элирхэйлээ.

Мүнөө үеын гол зорилго болохо ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула Советскэ Союз бүхы хүсэ шадалаа элсүүлдэг байгаа, саашадаашье элсүүлхэ юм гэжэ Н. А. Тихонов хэлэбэ. Энэ зорилгые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн совет дурадхалнуудай ямар удха шанартай байhые тэрэ харуулhан байгаа. Ядерна ба замбуулинай буу зэбсэгүүдтэ хабаатай асуудалнуудаар шэнэ хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ тухай СССР-эй ба США-гай үгэеэ ойлголсоо hаань, hайн hэн.

Уласхоорондын эб найрамдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, хангаха асуудалнуудаар манай орон хэдэн шухала үүсхэлнүүдые гаргаhан байна гэжэ Н. А. Тихонов хэлэбэ.

Гитлеровскэ фашизмые бута сохёод, Австриие сүлөөлhөөр 40 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор тэмдэглэхэ хараа бодолтой байhан тухайдаа хоёр тала мэдүүлээ.

Хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр хоёр тала хамтын коммюнике толилуулхаар үгэеэ ойлголсобо.

(ТАСС).

Совет орон дотор

ХЭРЭГТЭЙ МАШИНА

...ЕРДЛОВСК. «Уралмаш» ...ндэ байгуулагдаhан арад хэрэглэмжын эд хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ шэнэ участок хубсаhа угаалгын «Малютка» гэжэ бага хэмжээнэй машинануудые жэлэй туршада үйлэдбэрилгые нэгэ хахад дахин ехэ болгохо байна. Гол корпусой детальнуудые шудхаха машинанууд продукци үгэжэ эхилээ.

1980 ондо завод хубсаhа угаалгын 85 мянган машина бүтээhэн байгаа. Харин мүнөө жэлдэ предприяти 250 мянган «Малюткануудые» худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ эльгээхэ зэргэтэй. Үшөө хабсаралгын нэгэн конвейер ашаглалгада оруулагдаха, хуушарhан түхеэрэлгэ бүри бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгээр hэлгэгдэнэ.

ЗАhАБАРИЛГЫЕ НАРИЖУУЛАН hАЙЖАРУУЛХА

ЯРОСЛАВЛЬ. Эндэхи «Автодизель» нэгэдэлэй коллектив автомобильнууд болон хүсэтэ тракторнуудай дизельнэ двигательнүүдые заhабарилгын технологиие нарижуулан hайжаруулха арга боломжотой болобо. Тэрэнэй бүридэлдэ Тутаевска туршалга-заhабарилгын завод хүдэлжэ эхилээ.

Шэнэ предприятиин технологическа лининүүдэй hайнаар хангагданхай байлга, hэльбэн шэнэлхэ шэнэ онол арганудые хэрэглэдэг болоhонойнь ашаар «кировецүүдэй» ба «белазуудай» двигательнүүдэй детальнууд бүри найдамтай hайнаар заhабарилагдадаг болоо.

«Автодизель» нэгэдэлэй мэргэжэлтэдэй зохёон табиhан комплексно программаар хараалагдаhанай ёhоор тус завод туршалгын-промышленна томо комплекс болохо юм.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

Ноябриин 26-да Кремль соо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани болобо. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, Украинын ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Алексей Федосеевич Ватченкын дурасхаалые минута соо дуугай байжа, заседанида хабаадагшад ёhолон хүндэлбэ.

1984 оной октябриин 9-дэ Москвада гар табигдаhан Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Йеменэй Араб Республикын хоорондо хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорые баталха тухай асуудал Президиум хаража үзэбэ.

Договорые баталалгада табиhан, СССР-эй правительствын даалгабаряар СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо депутат Г. М. Корниенко үгэ хэлэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссинуудай үмэнэhөө КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшэ Б. Н. Пономарев заседани дээрэ үгэ хэлээ. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссинуудай хамтын заседани дээрэ СССР-эй ба ЙАР-ай хоорондо хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договор хаража үзэгдэhэн байгаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Совет ба Хойто Йеменэй арадуудай аша туhада договор сүм харюусана, СССР-эй ленинскэ эб найрамдалта гадаадын политическэ хараа шугамда тааралдана, нэн түрүүн Дүтын Зүүн зүгтэ уласхоорондын тогтонижонги байдалай эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно гэжэ комиссинуудай заседани дээрэ договорые зүбшэн хэлсэлгэ үшөө дахин батадхаа, гээд Б. Н. Пономарев хэлэбэ.

Гүрэнэй ба ниитын хараа шугамаар заншалта хани барисаа болон бүхы талын харилсаа холбоо хүгжөөхөөр хоёр талын хүсэл эрмэлзэл шэнэ договор дотор бэшэжэ тэмдэглэгдээ.

Империализмын эгээл хархис бүлэгөөрхидэй балмад политикын, тэдэнэрэй буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые аюултайгаар hүжэрөөhэнэй эсэстэ уласхоорондын байдалай урид муудаад, ядерна дайнай аюулай улам ехэ болоод байхада, тус договор ехэ удха шанартай байна. Дүтын Зүүн зүгтэ аюултай байдал оршоhон зандаа. Дайе зайсуулан сараалгада, бүгэдэ ниитын эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ, уласхоорондын шахардуу байдалые hулаpуулгада али болохо туhа нэмэри хэхээр, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда ба зүhэ шарайн илгаа гарган газаашалгада эсэргүү тэмсэл үргэлжэлүүлхээр, арадуудай эрхэ сүлөөе, дулдыданги бэшэ ба бэеэ даанхай байдалые хангахын түлөө тэдэнэрэй үнэн зүб тэмсэлдэ туhаламжа үзүүлхэ талаар харилсаа холбоо бэелүүлхээр хоёр талын хүсэл эрмэлзэлэй договор дотор батадхагдаhаниинь шухала.

ЙАР-ай президент Али Абдалла Салихай хүндэдэ эмхидхэгдэhэн сайлалга дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэхэдээ, договор тухай тоггоходоо, энэ шухала документ дотор адли манай адли тэгшэ харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ үндэhэ hуури батадхагдаба, дулдыданги бэшэ ба бэеэ даанхай байдалые хүндэлхэ, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархагүй гол ёhонууд батадхагдаба, бата эб найрамдалай түлөө, мэдээлэн зонхилолгодо болон бүхы түхэлэй колониализмда ба расизмда эсэргүү тэмсэлдэ СССР-эй болон Йеменэй нэгэн hаналтай байhаниинь соносхогдобо гэжэ тэмдэглээ.

Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Йеменэй Араб Республикын хоорондохи хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договор СССР-эй Конституцида сүм таарана гэжэ Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссинууд тоолоно гээд үгынгөө түгэсхэлдэ Б. Н. Пономарев хэлэбэ. Тэрэниие баталхые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ дурадхаха гэhэн шиидхэбэри абтаhан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, Узбегэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. У. Салимов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй Татарай обкомой нэгэдэхи секретарь Г. И. Усманов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов тус асуудалаар үгэ хэлэхэдээ, договор баталалгые hайшаан дэмжээд, Советскэ Союз болон Йеменэй Араб Республика хоёр олон жэлнүүдтэ хани барисаатай байна, адли тэгшэ эрхын түлөө үндэhэ hуури дээрэ али алиндань ашатай туhатай харилсаа холбоо бэелүүлнэ гэжэ тэмдэглэбэ.

Совет—Хойто Йеменэй договорые баталалга хадаа В. И. Ленинэй эхи табиhан манай гүрэнэй гадаадын политическэ гол ёhонуудай хэлбэришэгүй бата, зүүнэй оронуудтай аха дүү ёhоной холбоое хүгжөөхэ тэрэнэй залан сэхэ хараа шугамай хубилашагүй байhанай, национальна сүлөөрэлгын ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэдэнэрэй үнэн зүб тэмсэлые дэмжэдэг байhанай үшөө нэгэ гэршэ болоно гэжэ онсолон тэмдэглэгдэhэн байна.

Бүгэдэ ниитын эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай аша туhада манай гүрэнүүдэй хамтааран оролдохо хүсэл эрмэлзэлтэй байhые СССР-эй болон ЙАР-ай хоорондохи договор харуулна.

Советскэ Союзай болон Йеменэй Араб Республикын хоорондохи хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум нэгэн дуугаар баталба.

Удаань СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сессиие үнгэргэлгэтэй холбоотой асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбэй болон СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые хаража үзэхэ үедэ байгша оной ноябриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ доторхи гол бодолнууд болон тобшололнуудые заседанида хабаадагшад ехэ ханалтатайгаар хүлеэн абаа hэн. Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы шатада ба бүри удаан болзорто арадай ажахые хүгжөөхэ тодорхой зорилгонууд тэрээн дотор хараалагдаhан, ороной экономическа болон научно-техническэ хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, арад зоной hуудал байдалые hайжаруулха ашаг үрэтэй хэмжээнүүд хараалагдаhан байгаа.

СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбые ба 1984 оной түсэбэй дүүргэлтые, СССР-эй 1985 оной Гүрэнэй бюджедые болон 1983 оной бюджедэй гүйсэдхэлгэ тухай тоосоое уридшалан хаража үзэхэ талаар СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай Түсэблэлгын-бюджетнэ болон бусад саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэриин түгэсхэгдэhэн тухай асуудал СССР-эй Верховно Соведэй Президиум шагнаба. Палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай даалгабаряар СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ Н. И. Масленников мэдээсэл хээ.

Ороной гүрэнэй засагай дээдын зургаанай сессиин зүблэхэ зүйлэй асуудалнууд болон хүдэлмэриин гурим тухай дурадхалые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум зүбшэн хэлсээд, hайшааба.

«Холын Хойто зүгэй районуудта ба СССР-эй хойто далайн эрьенүүдтэ оршодог районуудта байгаали хамгаалгые шангадхаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ заседани дээрэ баталан абтаа. Союзай Соведэй Байгаали хамгаалха ба байгаалиин нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ талаар комиссиин түрүүлэгшэ С. К. Гроссу тус асуудалаар мэдээсэл хээ.

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи ба хоёрдохи сессинүүдэй хоорондохи хугасаада баталан абтаhан Указуудые Верховно Соведэй баталамжада табиха тухай асуудал хаража үзэгдэбэ.

Президиумэй заседани дээрэ гүрэнэй ажабайдалай бусад зарим асуудалнууд бahал хаража үзэгдөө.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ХОЛБООНОЙ X СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

Буряадай АССР-эй Журналистнуудай холбооной X съезд 1984 оной ноябриин 28-да КПСС-эй обкомой Ехэ зал соо үдэрэй 14 часта нээгдэхэ гэжэ Буряадай АССР-эй Журналистнуудай холбооной правлени мэдээсэнэ.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

СЭДЬХЭЛ БОДОЛЫЕНЬ ДОҺОЛГОН

Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие улам бүри удха түгэлдэр, тодорхой шэглэлтэй болгожо, түхэл янзануудыень мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулха гэһэн зорилго КПСС-эй XXVI съезд партийна организацинуудай, үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдэй урда табяа бэлэй. Энэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ политическэ аман үгын агитациин гол шата болохо агитколлективүүд ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ.

Манай прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлдэ 197 политинформатор, тэрэ тоодо, КПСС-эй 65 гэшүүн, ВЛКСМ-эй 22 гэшүүн, 187 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, дээдэ эрдэмтэй — 121, бусадынь тусхай дунда болон юрэнхы дунда һургуулитай хүнүүд хүдэлдэг юм. Үйлэдбэриин участогуудта 167 агитатор, хүн зоной ажаһуудаг газарта 163 агитатор ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг.

Агитколлективүүд цехэй, мүн зарим партийна эхин организацинуудай дэргэдэ байгуулагдадаг юм. Цех цехээр агитколлектив байгуулхада, дээрэ гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Жэшээнь, Э. А. Шелудько, С. В. Клобукова, О. В. Родионова, Н. А. Фищук гэгшэдэй партийна эхин организацинуудай секретарьнараар ажалладаг цехүүдтэ агитаторнуудай хүдэлмэрие шууд түргэнөөр, тодорхойгоор эмхидхэжэ шададаг. Мүнөөдэрэй ямар зорилгонуудые онсо анхарха ёһотойб гэхэ зэргээр заабаришалхын тула эдэбхитэдэй багахан бүлэгые суглуулаадхихада, бэлэн ха юм.

Агитколлективүүд үйлэдбэри дээрээ нэн түрүүн бригада, мастерска участок, цех болон бүхы предприятиин ажабайдалай, ажалай бүтээсэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанарые дээшэлүүлгын, алмалта арьбалалтын гурим сахилгын, журам шангадхалгын асуудалнуудые тайлбаридаг гээшэ. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай үргэнөөр мэдээсэжэ байха, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ агитколлективүүд саг үргэлжын анхарал хандуулдаг байна.

Матвеевагай хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригадын коллектив «Хүдэлмэриин сагай гээлтэ хорооһоной, хүдэлмэриин шанар болон эмхидхэлые һайжаруулһанай ашаар ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 2 процентээр дээшэлүүлхэ, XI табан жэлэй 4-дэхи жэлэй даабарие декабриин 1 болотор дүүргэхэ» гэһэн үүсхэл гаргаа һэн. Энэ үүсхэлые дэлгэрүүлхэ талаар агитаторнууд ехэ оролдолго гаргаһан байна. Механическа цехтэ (начальнигынь И. А. Буланаков) бригадануудай 80 процентнь тэрэниие дэмжэһэн байна. Агитаторнууд мастер Г. А. Хунгуреев, наждачница Т. Д. Трокаль, прессовщица Пушкарева гэгшэд мастерска участогуудтаа хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэжэ, хүдэлмэриин газар бүхэндэ нэмэлтэ нөөсэ олохо хэрэгтэнь туһалаа юм.

Агитаторнууд Р. Ф. Новожилова, Ю. П. Киселев, С. И. Темникова, А. И. Воронцова, В. Г. Гыденова болон бусад дотоодын ба гадаадын үйлэ хэрэгүүд тушаа саг дары мэдээсэдэг, партийна, совет зургаануудай шиидхэбэринүүдые тайлбаридаг байха юм. Дүршэлтэй агитатор хадаа имагтал тайлбарилга болон уряануудаар хүдэлмэрээ хизаарладаггүй, харин нүхэдтөө туһалдаг, залхуу хойрог, бардам базаг ябадалтай, архидалгатай тэмсэдэг заншалтай агша. Ажалай журам шангадхаха талаар агитатор Т. Д. Трокаль горитойхоноор оролдодог. Ами аминдань хөөрэлдэһэнэй, бригада соонь зүбшэн хэлсэһэнэй ашаар хүдэлмэришэд А. Попов, К. Алексеев ажалһаа һаатахаяа болижо, халаанай, сүүдхын даабаринуудые дүүргэдэг болонхой. Журам эбдэхэ ушарнууд 40 процентээр эндэ хороһон байгаа.

Политическэ аман үгын агитациин эдэбхитэд харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые шэмэглэдэг, «Дайшалхы хуудаһа», «Сахилгаануудые» гаргадаг байха юм.

Гэхэ зуура зарим парторганизацинуудта агитаторнууд имагтал коммунис ёһо заншал эбдэжэ магад хүнүүдтэй хүдэлөө болоод, бэшэ ондоо юумэ хэдэггүй. Тиимэ болохолоороо аман үгын агитациин хүмүүжүүлхы үүргэ, тэрэнэй олондо шэглүүлэгдэһэн политическэ шэнжэ шанар хазагайруулагдана бшуу.

Агитаторай үзэл сурталай политическэ бэлэдхэл, марксизм-ленинизмын теори шудалалга шухала удха шанартай. Тиимэһээ олохон агитаторнуудай марксизм-ленинизмын университедтэ эльгээгдэдэг, мүн бүхы агитаторнууд партийна, комсомолой профсоюзай һуралсалда хабаададаг, агитколлективүүдые даагшанар партиин райкомой дэргэдэхи семинарта ходо ошожо байдаг юм. Тиихэдэ партийна комитет түсэбэй ёһоор агитаторнуудтай инструктивно-методическа семинар үнгэргэдэг байна.

Агитколлективүүдтэ партийна нүлөө дээшэлүүлхын тула тэдэнэй ажал ябуулгые зүбөөр түсэблэхэ хэрэгтэй. Партийна бюронуудай холын хараата түсэбүүдэй идхалга ойлгууламжын талаар бүлэгүүд соо тус тус коллективүүдтэ шиидхэхэ хүмүүжүүлгын тодорхой зорилгонууд, тэдэниие бэелүүлгын арга замууд, ниитэ-политическэ хэмжээ ябуулгануудай болзорнууд, бэлэдхэлэйнь түлөө харюусалгата нюурнууд гэхэ мэтэшэлэн хараалагдадаг гуримтай.

Агитаторнуудай ямар темээр, хэды дахин хөөрэлдөө хэдэгэйнь хойноһоо саг үргэлжын хиналта табиха ябадал агитациие партийна талаарнь хүтэлбэрилгын шухала зүйлынь болодог юм. Агитаторнуудай бүридэлыень һайжаруулха зорилгоор тэдэнэй тоое нэгэ бага хороонхойбди.

Партийна комитедтэ, партийна эхин организацинуудта агитколлективүүдые даагшанарай, тус тус агитаторнуудай тоосоонуудые шагнадаг байха юм. Энэ ушар тэдэниие журамтай болгодог, өөрынгөө уялгануудта харюусалгатайгаар хандаха ябадалда нүлөөлдэг, мүн партийна организацинууд энэ талаар бии байһан дүй дүршэлөө согсолжо, дэлгэрүүлхэ, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые саг соонь усадхаха аргатай болоно бшуу.

Агитколлективүүдэй түсэбүүд дотор зан абариин, уран зохёолой темээр хөөрэлдөөнүүдэй хараалагдадаг байһаниинь һайшаалтай. Хабсаралгын цехүүдэй нэгэн соо агитколлективые даагша Б. А. Ермошина «Совет поэдүүд — Гүрэнэй шангай лауреадууд» гэһэн аман үгын журнал эмхидхэжэ, тэрэнь ехэ һонирхол үүсхээ бэлэй. Мүн агитколлективые даагшаар В. Е. Литвиновагай хүдэлдэг цех соо Буряадай уран зохёолшодтой уулзалга болоһон байгаа.

Совет хүнэй зан абарие, оюун бодолые харуулһан һайн ном, зүжэг, кинофильм зүбшэн хэлсэлгые агитатор өөрынгөө коллектив дотор эмхидхэхэ аргатай бшуу. Энээнһээ уламжалан гараһан үгэ буляалдалга, арсалдаае шадамараар шэглүүлэн хүтэлбэрилөө һаа, тэрэнь хүмүүжүүлхы ехэ удхатай байдаг ха юм.

Нэгэдэлдэ үнинэй хүдэлдэг партиин ветеран З. И. Злобина цехүүд соо ходо үгэ хэлэдэг байна. Дайнай ветеранууд Кузнецов, Суздальницкий, Жамбаловтай залуу хүдэлмэришэдэй уулзалгануудые механическа цехэй агитаторнууд эмхидхээ һэн.

Мүнөө Илалтын 40 жэлэй ойн баярай урда тээ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадагшадай ябадал, намтарыень ходо ходо һэргээжэ, тэдээнтэй уулзажа, хөөрэлдэжэ байха ёһотой.

Брест, Тула, Волгоград, Минск гэжэ баатар-хотонуудта зорюулагдаһан, Илалтын 40 жэлэй хүндэлэлэй ажалай вахтанууд үнгэргэгдэжэ, дүнгүүдынь согсологдоо. Мүн баһа стахановска хүдэлөөнэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, агитаторнууд олон хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэдэг байха юм.

Ажалай журам бэхижүүлгэдэ агитаторнууд гол анхарал хандуулха зэргэтэй. Жэшээнь, ажалһаа хулжагшад, голодоһо гаргагшад захиргаанай зүгһөө хэһээгдэхэдээ, юрэдөө, эдэмнай дарганар лэ хадаа зэмэ тохохо уялгатай гэсэгээн, һаахаралдахаа һанадаг гээшэ. Харин хажуудань хүдэлдэг агитатор нүхэрэйнгөө эрид сэхэ үгэ дуулахадаа, эдэнэр тад ондоогоор хандадаг ха юм. Ниитын иимэ ёһо заншал бүридүүлгэдэ агитаторнууд гол үүргэ дүүргэжэ, хүн зоной үрэ зүрхэ доһолгомо үгэнүүдые хэлэхэ ёһотой.

Аман үгын эдэбхитэдэй шиидхэхэ хэрэгүүд олон. Мүнөө эдэмнай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненкын үгэ соо найруулагдаһан тобшолол заабаринуудые хүтэлбэри болгон, коллектив дотороо ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Жэлэй түгэсхэхы шатада нэгэдэлэймнай партийна организаци, эдэбхитэд байгша оной, бүхы табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхэ талаар шэнэ нөөсэнүүдые бэдэржэ, үйлэдбэриингөө ашаг үрые али болохоор дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно.

С. ДОРОФЕЕВА,
Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй партбюрогой секретариин орлогшо.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент В. Муллерой фото-зураг дээрэ Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой хэбшэн В. О. Сабельниковые харанат. Ажал 1940 онһоо хойшо тэрэ заводто хүдэлнэ. Ажалай ветеран, залуушуулай һурган хүмүүжүүлэгшэ, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй нэгэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые уридшалан дүүргэхээр эрмэлзэнэ.

Зураглал

УГ ЗАЛГАМЖАЛУУЛАН...

«Теплоприбор» завод анха түрүүн түмэр зүйлнүүдые заһабарилгын завод гэжэ нэрлэгдэдэг байгаа гэжэ үсөөн зон мэдэхэ ёһотой. Тиихэдэ, гушаад жэлэй саана эндэхи техническэ таһагай начальнигаар хүдэлхөөр Юрий Александрович Камендровский ерэһэн юм.

...Багахан коллектив, юрэ бусын техникэ, гэбэшье ехэ зорилгонууд хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдадаг һэн.

Юрий Александрович Ядвига Павловна хоёр гурбан үхибүүдээ—Виктор, Галина, Володя гэгшэдые хүмүүжүүлжэ, ажабайдалдань заяагаа һэн. Ажалша бүлэдэ үдэһэн үхибүүдэй эгээл эхэнь Виктор дунда һургуули дүүргэһэнэй удаа уданшьегүй заводто ажаллахаар ороһон юм. Галина Эрхүү хотодо тоти мэргэн машина бүтээлгын техникум түгэсхэһэнэй удаа мүн лэ заводой богоһо алхан ороһон намтартай. Удаань Владимир армиин албанһаа табигдажа ерээд, аха, эгэшынгээ жэшээе даган, заводто ороо. Тиин Виктор гэрлэжэ, наһанайнь хани Вера энэ бүлэдэ түрэл болоһон предприятида ажалайнгаа намтарые эхилһэн юм.

Уг залгамжлуулан нэгэл предприятида хүдэлжэ байһан энэ бүлынхидтэй уулзаха тухай хүсэлөө мэдүүлхэдэм, табуулан ехэл гайхаа һэн: онсо юумэнь юу байгаа юм? Ганса бидэ бэшэ ха юмбибди.

Бэеэ дээгүүр бодохогүй, томоотой хүнүүд даа — Камендровскитон.

Мүнөө Галина механическа цехэй пружинно-термическэ участогай мастер юм. Эндэхи бүхы юумэн һанаандань таарадаг: хүдэлмэри, хүнүүд, тэдэнэй һанал бодол, хэрэгүүд. Һая болотор гансал эрэшүүл энэ участогта хүдэлдэг һэн, гэбэшье эхэнэр хүтэлбэрилэгшынгөө үгэ бүхэндэ дууламгайнууд, заабаряарнь ажалладаг байгаа. Гурбан эхэнэрһээ бүридэһэн үшөө нэгэ бригадын участогай бүридэлдэ һая оруулхадань, Галина ехэл баярлаа бэлэй.

Хүн зонтой хөөрэлдэжэ, харилсажа ядахагүй. Тэдэниие һайн хэрэгүүдтэ элсүүлхэдээ Камендровскитон хэн хэншьегүй бэрхэнүүд юм.

— Хүдэлмэридөө дуратайб, — гэжэ Галина хөөрэнэ. — Хүн зонтой хүдэлжэ һуранхайб. Гол түлэб ехэнхи сагнай заводто үнгэрнэ бшуу. Прибор соо тодхоогдодог пружина үйлэдбэрилдэгбди. Хэрбээ муугаар хэгдэһэн байбалнь, прибор хүдэлхэгүй бшуу.

— Заатагүй энэл заводто хүдэлхэ гэжэ анханай шиидэнхэй һэн гүт?

— Эсэгэм эндэ хүдэлдэг байгаа. Завод тухайгаа ходо хөөрэдэг, намаяа идхадаг һэн. Үдэшэлэндөө, ажалайнгаа һүүлдэшье, завод тухайгаа мартадаггүй, саг үргэлжын хөөрэлдөөн боложо байдаг. Хэрбээ ямар нэгэн хэрэгэй урагшагүй һаань, юун дээрэһээ иимэ юумэн болооб гэжэ элирүүлхые оролдодогбди. Олоной һанамжа сэнтэй. Гэбэшье эсэгэмнай бултанһаамнай ехэ дүршэлтэй, тиимэһээ илангаяа зүйтэй тобшолол заатагүй хэдэг.

Виктор Камендровский энергоучастогай цехтэ ахалагша мастерээр хүдэлдэг. Эндэл Владимирынь слесарээр ажаллахаар ороһон юм. Иигэжэ бултантайнь нэгэ доро суулараад байхадаа, уг залгамжлуулан нэгэл предприятида бүлөөрөө ажаллаха бигша Юрий Александровичай һанамжа, бодолнуудтай анхарбабди: «Завод—хоёрдохи гэрнай. Наһанайнгаа ехэнхи хубиие эндэл үнгэргэнэ юмбибди. Мэргэжэл гээшэ ниие һонирхуулаал һаа, ажабайдалда һонирхол бадаруулдаг шэнжэтэй юм. Би удаан саг соо ахамад механигаар хүдэлөөб, тиимэһээ хүн зонтой саг үргэлжын харилсатай байгааб. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гаранхайшьһаа, шэнэ механизмуудай дэдэг туршалгын участогта дэлнэб. Удаан саг соо заводтоо хүдэлхэдөө, хүдэлмэриһөө гадуур сагта тээз ушарха, сүлөө сагаа үнгэргэхэ дуран хүрэдэг. шье үедэ хөөрэлдөөмнай хил ажал тээшээ шэглүүлэдэг юм».

Юрий Александровичай жууда коллективэйнь дэй байхыень ходо хара боломоор. Юуб гэхэдэ, ямар шье сагта, ажабайдалда һон хүшэр хүндэ үедэшье Ю. А. Камендровский үгэ, хүниие дэмжэхэ арга жо шададаг зантай.

— Совет ажабайдалай заншал гээшые ямараар гонобта? — гэһэн асуудал бибабди:

— Үнэн сэхээр хүдэлэ, дэлмэридөө бүхы хүсэ шада лаа зорюула — тингээл наһанай харгы сэбэр, арюун.

Удаань Виктортэй хүдэлмэриинь онсо шэнжэ тухай хөөрэлдэнэбди.

— Манай энергоучасток бусад заводуудтал адли гол түлэб цехүүдые дулаагаар, гэрэлээр хангадаг, компрессорнэ түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэдэг гээшэ. Завод миниижа байдалда ямар удха шанартайб? Хүдэлмэришэдэй хүдэлхэдэ тааруу эрхэ байдал хангаха зэргэтэйб гэжэ гол зорилгоёо тодорхойлдогби.

Тиихэдэ Викторэй наһанайнь хани Вера Шуминская техническэ таһагай технолог юм. Харин Владимир шалгалта хэмжэлгын приборнуудые заһагша мүн. Һая нэгдэһэн шэнэ участогта ороо. Мүнөө дээрээ эндэ Юрий Васильевич Кривошоковтой, Анатолий Егорович Долговтой гурбуулан хүдэлнэд.

— Робот харахатнай гү? — гээд Юрий Александрович бага хүбүүнэйнгээ участогта маамайе эзэн ёһоор уриба.

Ерээдүйдэ орёо нарин хүдэлмэринүүдые хэхээр зохёогдожо байгуулагдажа байһан робот гайхалтайл үзэгдэл байгаа һэн. Хүдэлмэриин халаанай рэхын урда «Теплоприбор» заводой директор В. Б. Нимаевтай уулзаа һэмди.

— Нэрээшье, түрэлхид бүүдэйнгээ ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэхэдэнь ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Саг үргэлжэ завод тухайгаа һайнаар хэлэжэ байхадань, бүхы хүсэ шадалаа ажалдаа зорюулхадань, гэр бүлынхидыньшье һонирхоно, жэшээ абана ха юм. Ёһотойл ажалай һайндэрнүүд бүлэнүүдтэ ерэдэг, үхибүүдынь эхэ, эсэгынгээ замые шэлэдэг, — гэжэ нүхэр Нимаев тобшолоо бэлэй.

Л. МЕЛЬНИКОВА,
манай штатнабэшэ корр.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ХОНИШОДОЙМНАЙ ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд дотор хони үсхэбэрилгые саашадань зорид хүгжөөжэ, хониной тарган мяха, нарин нооһо улам ехээр үйлэдбэрилхын тула ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдаһан гээшэ. Тиин манай районой колхоз, совхозуудай хонишодой бригаданууд түрэл партиингаа хараалһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар зарим тэды амжалта түйлаһан байха юм.

Хони үсхэбэрилгэ мал ажалаймнай гол һалбаринуудай нэгэн гээшэ. Районоймнай колхоз, совхозууд хони үсхэбэрилгын һалбариһаа жэлдээ 2,5 миллион шахуу түхэригэй олзо оруулна. Тиимэһээ хони олоор үдхэдэг ажахынууд горитойхоноор олзотодог байха юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлэй туршада манай районой колхоз, совхозууд гүрэндэ 10170 центнер нооһо тушааха түсэбтэй байһан юм. Тиин мүнөө энэ даабаряа 96 процентдэ хүргөөд байнхай. Бэлэдхэлэй пунктда нооһо тушааха дүрбэн жэлэйнгээ түсэбые сүм бэелүүлһэн Бодоной совхозой, Хилганын колхозой хонишод амжалтатай. Эдэ ажахынуудай хонишод гүрэндэ «сагаан алта» тушааха түсэбөө 30—50 центнерээр үлүүлэнхэй. Тиихэдэ Баргажанай совхоз дүрбэн жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ ойртоо.

Үнгэрһэн үбэлжэлгэмнай нилээд бэрхэшээлтэй байгаа. Нёдондо зундаа хура бороогой таһалгаряагүй орожо, уһа голой үерлэһэнһөө уламжалан, ниитын адууһа малай тэжээл багаар бэлэдхэгдэхэһээ гадна шанарыньшье бирагүй байгаа. Тиибэшье һаань, энэ жэлдэ ажахынуудай хонишодой олохон бригаданууд хурьга абажа түлжүүлхэ, мүн нооһо хайшалжа тушааха түсэбөө урагшатайгаар бэелүүлжэ шадаһан байна. Жэшээлбэл, гансашье ажахыдаа бэшэ, мүн республика дотороо суурхаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод, Социалис Ажалай Геройнууд О. Э. Сангадиева, Д-Н. Б. Сундуев, Буряадай АССР-эй габьяата малшан Р. Б. Содбоева, дүршэлтэй хонишод А. Х. Ламуева, Н. Ц. Будаев, Хилганын колхозһоо С. С. Сангадиев, Ш. М. Раднаев, Ф. К. Мифтахов, Уланай колхозой ахалагша хонишон Г. Д. Ринчинов, Бодоной совхозһоо Я. Т. Усыник, В. П. Распопов гэгшэд горитойхон илалта түйлаа юм.

Үнгэрһэн жэлдэ хонишодой 106 бригадын 33 коллектив нооһо хайшалжа тушааха түсэбөө дүүргээ юм. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 39 бригадын 26-ниинь даабаряа бэелүүлжэ шадаагүй. Энэ хугасаа соо Уланай колхоздо — 13, Хилганын колхоздо —15, Баргажанай совхоздо —9, Бодоной совхоздо — 8 бригада түсэбөө дүүргээгүй. Шитханай совхоздо хонишодойнь нэгэшье бригада даабаряа бэелүүлбэгүй.

Эдэ дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, ажахынуудай хонишодой бригаданууд хурьга абажа түлжүүлхэ, мүн нооһо хайшалха түсэбөө дүүргэхээр бүхы арга боломжоёо гүйсэд хэрэглээгүй. Тиимэһээ тон адли эрхэ байдалда байбашье, гээгдэлдэ ороһон байна ха юм.

Манай райондо эрхим дүн түйладаг баян дүршэлтэй хонишод олон гэжэ тэмдэглэлтэй. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой суута хонишон Даша-Нима Буодиевич Сундуевай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абажа түлжүүлээ. Тиин гэһээ хүршэ Б-Ц. Дондуповай даадаг отарада зуун эхэ хонин бүхэнһөө оройдоол 39 хурьган тэнжээгдээ. Ямар ушарһаа иимэ ехэ гээгдэлдэ орооб гэбэл, дурсагдагша ажахыда түрүүшүүлэй дүй дүршэл шэнжэлэгдэжэ, шудалагдажа, үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Үнинэй хонишодто залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ даабари үгтэнэгүй. Эдэ бүгэдэ дутагдалнуудһаа уламжалан, ажахынуудай хонишодой дунда хараалһан зорилгоёо бэелүүлхээр тэмсэл ябуулагданагүй.

Байгша ондо районой ажахынуудта юрэнхы дээрээ хонин бүриһөө нооһо хайшалалга доошолоо гэхэ гү, али хонин бүхэнһөө 3,1 килограмм нооһон абтаһан байна. Энэ жэлдэ илангаяа Уланай колхозой, Шитханай совхозой хонишод нооһо багаар хайшалаа гэхэ гү, али хонин бүхэнһөө 2,3—2,8 килограмм нооһо суглуулаа. Нёдондонойхидо орходоо хонин бүриһөө 400 граммаар бага нооһо хайшалһандаа район гүрэндэ 72 центнер «сагаан алта» уритэй үлэбэ. Байгша ондо ажахынууд бүхыдөө нёдондонойхиһоо 3000 шахуу хониной нооһо үлүү хайшалаашье, даабаряа дүүргэжэ шадаагүй.

Мүнөө үедэ районоймнай хонишодой урда горитойхон зорилгонууд хараалагданхай. Тодорхойлбол, энэ табан жэлэйнгээ түсэбые сүм дүүргэхын тула хонидойнгоо ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэ болоно гэхэ гү, али хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 5 килограмм нооһо суглуулха байна. Энэ хүшэршье, харюусалгатайшье хэрэг мүн.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ районой колхоз, совхозуудта хонидой гарза хоролто доошолуулагдаагүй. Энэ хугасаа соо илангаяа хурьгад, түлгэнүүд олоор гарзалһан байна. Илангаяа Карл Марксын нэрэмжэтэ, Уланай колхозуудта, Баргажанай совхоздо хонид олоор гарзалһан байха юм.

Үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ бусад отарануудтал адли үбһэ тэжээлээр хангагдаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Н. В. Дамдиновай, М. Ц. Жамбаловагай, В. Б. Линхоевой, Э. Г. Музиевай, Д. Ц. Гармаевай даадаг отарануудта олон хонин гарзалаа. Мүн Уланай колхозой, Баргажанай совхозой хонишодой бригадануудта түлгэ, хурьгад олоор үхэһэн байна.

Хонидой олоор гарзалһанһаа уламжалан, районой диилэнхи отаранууд хонин һүрэгөө олошоруулха түсэбөө дүүргэжэ шаданагүй. Ажахынуудай хонишодой бригаданууд һүрэг хонидоо нажар, намарай сагта һайнаар бэлшээжэ таргалуулнагүй. Хүсэд хүшэлөөгүй хонидынь, илангаяа түлгэнүүд үбэлжэлгын эхинһээ туража, бүхы тэжээлээ уридшалан гаргашална гэхэ гү, али хабарай харалган хүйтэн үдэрнүүдтэ үбһэ тэжээлээр дуталдаһан хонидынь доройтоһоор доройтожо гарзална гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ олохон ажахынууд туранхай, үбшэн үлбэр бэетэй хонидоо суглуулжа шанартай тэжээлээр хооллуулха, эмшэлхэ хүдэлмэри эмхидхэнэгүй.

Жэл бүхэндэ хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха түсэбөө жэншэдгүй дүүргэжэ шадаагүйһөө боложо, гүрэндэ хониной мяхан багаар тушаагдана.

Хонидые үсхэбэрилхэ һалбарияа улам олзотой болгохын тула эхэ хонидой һубайралгатай эрид тэмсэхэ шухала. Һүүлэй жэлнүүдтэ олохон ажахынуудта хурьган үсөөнөөр абтаа гэхэ гү, али эхэ хонидынь олоор һубайраа. Ушарынь гэхэдэ, колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһадаа онсо анхарал хандуулнагүй. Энээнһээ уламжалан урдынь дутагдал дахяад лэ дабтагдана. Тобшолбол, зарим хонишод эхэ хонидоо ногоо элбэгтэй бэлшээридэ бэлшээжэ хүшэлүүлнэгүй. Туранхай хонидынь саг болзортоо ототой болоногүй гэхэ гү, али искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһань унжагайрна. Мүн зарим ажахынуудай техник-үрэжүүлэгшэд даалгагдаһан ажалдаа хайша хэрэгээр хандана.

Байгша ондо районой ажахынуудта 2800 гаран эхэ хонин һубайраа. Эндэ илангаяа Карл Марксын нэрэмжэтэ, Уланай колхозуудта хонид олоор һубайрһан байна. Эдэ бүхы дутагдалнууд дахяад дабтагдангүй үндэһөөрөө усадхагдаха зэргэтэй.

Энэ жэлдэ манай райондо бүхыдөө 29 мянган эхэ хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхээр түсэблэгдэнхэй. Хараалагдаһан энэ зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула колхоз, совхозууд хусануудаа шэмэтэй тэжээлээр хооллуулжа таргалуулһан, мүн пунктнуудаа түгэс бэлдэһэн байха юм.

Энэ зундаа Баргажан голой үерлэһэнһөө уламжалан, бэрхэтэй байдал тохёолдоо һэн. Карл Марксын нэрэмжэтэ, Уланай, Хилганын колхозуудай хонишодой үбэлжөөнэйнь байранууд үерэй уһанда абтажа, ехэ заһабари хэрэгтэй болоо бэлэй. Тиин манай хонишод барилгашадтайгаа хамта уһанай үерэй хохидолые дары усадхаа. Пунктнуудые шэнээр барижа түхеэрэһэнэй ашаар бүхы хонидоо үрэжүүлжэ дүүргээ юм. Мүнөө эдэнэр үбэлжэлгэдөө сүм ороод, сүлөөгүй ажаллана.

Гүрэндэ тушаагдаха хонидоо һайнаар шахажа таргалуулаад, шэгнүүрыень заабол хүсэлдүүлхэ гээшэ шухала болонхой. Юуб гэхэдэ, районой зарим ажахынууд гүрэндэ туранхай, бага шэгнүүртэй хони худалдажа, горитойхон гарза хохидолдо ороно.

Нёдондо районой ажахынууд мяханай комбинадта 10911 хони тушааһан юм. Иигэжэ хонин бүхэниинь 33 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаһан байна гэхэ гү, али бүхыдөө 3634 центнер хониной мяха тушаагаа. Гүрэндэ худалдаһан хонидойнь 57,8 процентнь эрхим тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа һэн. Харин үлдэгшэ хонидынь бага шэгнүүртэй, туранхай гэһэн сэгнэлтэдэ хүртөө. Хэрбээ эдэ хонидоо һайнаар шахажа, шэгнүүрыень дундуур хэмжээндэ хүргөөд тушаабал, адагынь 600—800 центнер мяха нэмэжэ абахаһаа гадна 150 мянган түхэригэй олзо оруулха байгаа. Тиин хонидоо таргалуулжа шадаагүй ажахынуудай горитойхон олзоёо хиидэ алдажа, һула һалаба.

Байгша ондо районой ажахынууд гүрэндэ 9156 хони тушааха түсэбтэй. Хонин бүхэнөө 38—40 килограмм шэгнүүртэйгээр худалдаха арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии гээшэ. Тарган мяха ехээр үйлэдбэрилхын тула мяханда тушаагдаха хонидоо шахажа таргалуулха хүдэлмэрээ һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө районоймнай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд малай үбэлжэлгэдэ түгэс бэлдэжэ захаланхай. Энэ үедэ хонишодшье гар һула һуунагүй. Һүрэгөө тарянай үлөөдэһэн дээрэ, хагда элбэгтэй бэлшээридэ һайнаар бэлшээхэһээ гадна хонидойнгоо байра заһабарилжа дулаална. Мүн үбһэ тэжээлээ газаагаа зөөжэ асарна. Тиихэдэ поли дээрэһээ һолоомо суглуулжа һүрилнэ. Тобшолбол, даажа абаһан һүрэг хонидоо һайнаар ондо оруулхаһаа гадна олон хурьга абажа, «сагаан алта» ехээр суглуулхаар бии байгаа арга боломжоёо хэрэглэжэ байнхай. Тиигэжэ хараалагдаһан хойшолуулашагүй зорилгонуудые сүм бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлнэд.

Д-Н. ХОБРАКОВ,
Баргажанай районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад зоотехник.

ХОЛЫН ХАРААТАЙ ШЭНЖЭЛГЭНҮҮД

СССР-эй Наукануудай академиин СО-гой Буряадай филиалай эрдэмтэд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгые ехэтэ һонирхон угтажа, гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэжэ байнхай.

Бүхы эрдэмтэдэй хүдэлмэридэ хамаатай асуудалнууд К. У. Черненкын үгэ соо онсо һуури эзэлһэн байна. Жэшээлхэдэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар республикымнай эрдэмтэд, илангаяа газарай баялигые шэнжэлэгшэд болон химигүүд, Ошурковай апатидай нөөсые һаяын жэлнүүдтэ үйлэдбэрилэн буйлуулжа, фосфатна үтэгжүүлгэ гаргаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулна. Иимэ минеральна үтэгжүүлгэ республика соогоо гаргадаг болобол, хүдөө ажахын продукнуудые үйлэдбэрилгэдэ жэшээлэшэгүй ехэ туһаламжа үзүүлэгдэхэ байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Ошурковай апатидай комбинадай барилга удаарна. К. У. Черненкын үгэ соо минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые хүгжөөхэ талаар мүнгэн зөөри һомололго дээшэлүүлхэ тухай хэлэгдэнхэй. Иигэжэ тон зүб асуудал табигдаа гэжэ бидэ һанаһабди.

Үшөө нэгэ асуудал дээрэ тогтолтой. К. У. Черненкын үгэ соо эрдэм ба техникын туйлалтануудые үйлэдбэр дэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала гэжэ заагдана.

Манай Буряадай филиалай эрдэмтэд республикынгаа газар дайдын ашагта малтамалнуудые ашаглалгын технологи табижа байнхай юм. Жэшээнь, Яруунын районой Озерный баялигуудые шанаржуулан буйлуулгын технологическа схемэ эрдэмтэднай дурадхаа. Тэрэнь гол түлэб һайшаагданхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотодо «Үнгэтэ металлнууд ба Буряадай агроруда» гэһэн программаар зүблөөн болобо. Тэндэ Москвагай, Новосибирскын, Владивостогой, Шэтын болон бусад городуудай эрдэмтэд хабаадаа. Энэ зүблөөн дээрэ эрдэмтэдэй урда табигдаһан шухала зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тэрэнэй үндэһөөр XII табан жэлдэ манай республикада хэгдэхэ холын хараатай эрдэмэй шэнжэлгэнүүдэй программа болон түсэбүүд баталан абтаха юм. Иигэжэ республикадамнай «Сибирь» гэжэ комплексно программын бэелүүлэгдэжэ байһаниинь тон һайшаалтай.

А. ТУЛОХОНОВ,
«Үнгэтэ металлнууд ба Буряадай агроруда» программын эрдэмтэ-секретарь, географическа эрдэмэй кандидат.

МҮРЫСӨӨНЭЙ АШААР

Үргэн хэмжээнэй экономическа туршалгын эрхэ байдалда хүдэлжэ байһан «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой коллектив байгша оной эхинһээ һара, квартал бүриингөө түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэнэ. Жэшээлэн хэлэбэл, баталһан хэлсээнэй ёһоор, хэрэглэгшэдтэ продукци эльгээхэ талаар арбан һарын түсэб 100 процент дүүргээ. 623 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдагдаа. Электродвигательнүүдые бүтээн гаргалга үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 9,2 процентээр дээшэлһэн байна. Мүн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабаряа 8,2 процентээр үлүүлэн бэелүүлэгдээ.

Энэ амжалта түйлаха хэрэгтэ Агуу Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үүргэ ехэ. Үнгэрһэн арбан хоногой хугасаадахи мүрысөөн Хойто Кавказ болон Донбассые сүлөөлэлгэдэ зорюулагдаһан байха юм. Эндэ 1-дэхи цехэй Е. Ф. Лазаревай хүтэлбэрилдэг токарна, 2-дохи цехэй Л. Н. Чернышевагай толгойлдог орёолон багсалдаг участогай коллективүүд илажа гараа.

Түрүү үүсхэл үйлэдбэридэ эдэбхитэй нэбтэрүүлдэг коллективүүд олон. В. В. Рудкинай ударидадаг слесарь-үрэмдэгшэдэй бригада ерэхэ жэлэй майн 9 болотор 4,5 жэлэй даабари дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа. Энэ дэмбэрэлтэй үүсхэлынь КПСС-эй Советскэ райкомой болон райгүйсэдкомой зүгһөө халуунаар дэмжэгдэжэ һайшаагдаа.

Мүнөө түрүү бригадынхид 1985 оной январь һарын тоосоогоор ажаллана.

Д. АМОГОЛОНОВ,
манай корр.

ШЭНЭ ДУРАДХАЛНУУДЫЕ ТҮРГЭНӨӨР НЭБТЭРҮҮЛХЭ

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 30 миллиард түхэригэй алмалта арьбалалта хэхэ гэһэн социалис уялгануудаа ороной новаторнууд амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. 3,5 жэлэй турша соо ухаалан зохёолгонуудые, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые хэрэглэһэнэй ашаар энэ фондо 23,3 миллиард түхэриг оруулагдаа гэжэ ВОИР-ай Центральна Советэй ноябриин 23-да Москвада болоһон пленум дээрэ мэдээсэгдээ.

Партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соохи захяа заабаринуудай, тобшололнуудай үндэһөөр техническэ дэбжэлтые хурдадхаха талаар ВОИР-ай эмхинүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ажалай ба материальна нөөсэнүүдые алмаха, бүтээн гаргагдаһан продукциин шанарые һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэдэг ухаалан зохёолгонуудые, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ гээшэ олон миллион хүнһөө бүридэдэг новаторнуудай хүндэтэй уялга болоно гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Зохёохы комплексно бригаданудай, ниитын конструкторска ба проектнэ бюронуудай ажал ябуулгые эдэбхижүүлгэтэй энэ хүдэлмэри тааралдуулан табигдаха ёһотой гэжэ пленум дээрэ тэмдэглэгдээ.

(ТАСС).

Таганрогой металлургическа завод — һалбариин соогоо түрүү предприятинуудай нэгэн. Ганса энэ жэлдэ 240 тонно прокат, 4240 тонно сортонууд, 1700 тонно булад түсэбһөө гадуур эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Предприятида үйлэдбэрилэгдэһэн булад тусхайта даабаринуудые — «Донь» түрэлэй шэнэ комбайнуудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэнэ.

Таганрогой металлургическа заводой мартеновскэ хоёрдохи цехэй булад хайлуулагшад багахан забһарлаа хэжэ байна. Хүйтэн һу уулахада ямар зохид гээшэб!

ТАСС-ай фотохроника.

ОЛОНОЙ НЮДЭН ХҮРСА

Арадай хиналтын хуудаһан

ква хотодо үнгэргэгдэһэн Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөнэй материалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ республикын н-Удын Железнодорожно районой хинагшадай хамтын зүблөөн һаянхан үнгэргэгдэжэ, тэндэ суглараһад урдахи зорилгонууд, ажал хэрэгүүд болон шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухайгаа хөөрэлдөө.

Арадай хинагшадай түс зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудые уншагшадай анхаралда табинабди.

ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ ХЭРЭГТЭЙ

ПСС-эй ЦК-гай Генераль- ретарь, СССР-эй Верховно эй Президиумэй Түрүү- нүхэр К. У. Черненкын й хинагшадай бүхэсоюз- блөөн дээрэ хэлэһэн ай хиналтын эрхэтэн үндэр уялга» гэһэн л манайшье районой хинагшадта халуунаар һан байна. Арадай хи- комитедүүдтэ, гол бү- болон постнуудта бү- зна зүблөөнэй матери- ые зүбшэн хэлсэлгэ үр- ееор, — гэжэ Улаан- Железнодорожно рай- арадай хиналтын коми- түрүүлэгшэ В. И. Толо- ко үгээ эхилбэ.

езнодорожно район ха- республика дотор тон район болоно гээшэ. иимэһээ арадай хинал- комитет гол болон це- бүлэгүүдэй, постнуудай эй анхаралые гүрэнэй даабаринуудые дүүр- үйлэдбэриин ашаг үрэ, дээшэлүүлгын, ажалай шангадхалгын асуу- ята хандуулдаг байна. ной партийна органи- , республикын болон кой арадай хиналтын дэй хинадта, хүтэлбэри районой арадай хинаг- йнаар ажаллажа, КПСС- XXVI съездын шиидхэбэ- ые амжалтатайгаар бэе-

ээ үедэ районой пред- болон эмхи зургаанууд арадай хиналтын 2 ко- 138 гол ба цеховэ 229 146 пост хүдэлнэ. хинагшадай тоо 5 мян- хүрэнхэй. Хинагшадай роцентнь коммунистнууд, процентнь комсомолшууд, процентнь заводой хү- ишэд. Тэдэнэй 40 про- эхэнэрнүүд юм. Мүн 49 депутат хинагша- нда тоологдоно. Эдэнэр эрхим хүдэлмэришэд, ажахын элдэб һалба- й мэргэжэлтэд, эрдэм- ба хаагшад болоно.

ай хинагшадай бүлэ- дундаһаа эрхимүүды- дэглэжэ болохоор. Эдэ ломомотив-вагон заһа- ын заводой, хүүргэнүү- эр хэрэгсэлнүүдые бү- заводой, локомотивна й, ашаа шэрэлгын ав- кспортна 1-дэхи пред- ин дэргэдэ байгуулаг- арадай хиналтын бүлэ- болоно.

һэн жэлэй, мүн байг- ой арбан һарын тур- районой арадай хинаг- хүсөөр зуу гаран шал- үнгэргэгдэжэ, 400 мян- түхэригэй дутагдалнууд лэгдээ. Энэл хугасаа соо ран асуудал комитедтэ жа үзэгдэһэн, 1400 ын дүнгүүд арадай хиналтын бүлэгүүдэй хамтын суглаан дээрэ зүбшэгдэһэн байна.

Хинагшадай үнгэргэһэн шалгалтануудай дүнгөөр гүрэнэй түсэб болон даабаринуудые бэелүүлгэ хазагайруулһан 25 хүтэлбэрилэгшэ, гүрэнэй зөөридэ хайша хэрэгээр, эзэн бэшээр хандаһан 37 хүн, албанайнгаа уялгые хэтэрүүлэн хэрэглэһэнэйнгээ, ажал хэрэгтээ хойрогоор хандаһанайнгаа түлөө 36 тушаалтан ажалһаа гаргагдаһан байна.

Жэшээ болгон дурдаа һаа, иимэрхүү үзэгдэлнүүд олон. Киномеханическа заводой хүтэлбэрилэгшэдэй гүрэнэй зөөридэ гамгүйгөөр хандан, хабтагар түмэр хулуужа, хубиин гаражнуудые баридаг тухай заводой хинагшад элирүүлжэ, арадай хиналтын комитедтэ мэдүүлээ. Дурсагдаһан предприятиин хүтэлбэрилэгшэд тушаалһаа буулгагдажа, хэһэн гэм зэмээ амсаһан байна.

Тиихэдэ Улаан-Үдын ТЭЦ-эй хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан уялгадаа хайша хэрэгээр хандадаг ушарһаа уламжалан, түлишэ нөөсэнүүдэй гаргаша 40 мянган түхэригөөр дээшэлээ. ТЭЦ-эй арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ П. И. Зуев энэ хэрэгые хинан шалгахын орондо, гүрэнэй зөөри үригшэдые үмөөрхэ һэдэлгэ гаргаа.

Дээрэ дурсагдаһан, бэшэшье ушарнууд хадаа бидэнэй дунда гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, даабаринуудтаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдэй үшөөшье бии байһые гэршэлнэ.

Гэбэшье районой доторнай ажал хэрэгтээ, даалгагдаһан хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг хинагшад үсөөн бэшэ. Авиазаводой хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ Василий Борисович Бардахановай хүтэлбэрилдэг бүлэгүүд эрхим һайнаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэхээр. Байгша оной туршада тэдэнэр 40 гаран шалгалта үнгэргөө. Хинагшадай эдэбхи үүсхэлэй ашаар завод дотор 3 миллион киловатт-час электрын, 5 мянган гекаллори дулаанай элшэ хүсэн, 400 тонно түлишэ, 200 тонно хара болон үнгэтэ металл алмагдаа.

«Теплоприбор» заводой арадай хинагшад жэлэй эхинһээ хойшо 38 шалгалта үнгэргэжэ, энэ хүдэлмэридөө заводой мэргэжэлтэд болон профсоюзай, комсомолой эдэбхидые олоор хабаадуулжа шадаа.

Гэхэтэй хамта зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй арадай хинагшадай гаргаһан үүсхэлые дэмжэдэггүй, харин буруугаар ойлгодог байһаниинь харамтай. Тиигэжэ тэдэнэрэй гэмээр үнэн сэхээр ажаллажа байһан хүнүүд хэһээгдэхэ ушартай болоно.

Жэшээ болгон нэгэ иимэ ушар дурдаабди. ЛВРЗ-гэй арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ материальна үнэ сэнтэй зүйлнүүдэй хайша хэрэгээр хэрэглэгдэдэг тухай элирүүлжэ, энэ талаар хэмжээ абахыень хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаа. Харин тэдэнэр хинагшадай элирүүлһэн дутагдал усадхахын орондо, тэрэниие бага түлөөһэтэй тушаалда оруулжа, материальна талаар хэһээгээ. Гэбэшье эндэ хэнэйнь зүб буруунь элирүүлэгдэжэ, энэ хүтэлбэрилэгшэ ажалһаа гаргагдаа, мүн уголовно хэһээлтэдэ хүртөө.

Үшөө нэгэ жэшээ. «Экран» заводой директор байһан В. С. Исаков арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ, коммунист Т. И. Селютинае энэ тушаалһаань гаргаа. Энэ ушар юун дээрэһээ үндэһэлөөб гэхэдэ, нүхэр Селютинагай коммунис ёһоор, эрилтэ ехэтэйгээр даалгагдаһан уялгадаа хандан, завод дотор үзэгдэдэг дутагдалнуудые усадхалгада хабаадаһандань Исаков дураа гутаа. Энэ хэрэгэй эхи, үндэһыень зүбөөр олохын түлөө тусхай комисси байгуулагдажа, шалгалта үнгэргэхэ, энэ хүдэлмэридэ хабаадахыень хүнүүдые ажалһаань һамшуулха ушартай болгодоо. Нүхэр Исаковай үнэн сэхэ шүүмжэлэл болон ажаглалтануудые коммунис ёһоор хүлеэн абаһан һаань, иимэ ушар тохёолдохогүй бэлэй.

Иимэрхүү үзэгдэлнүүд манай хүдэлмэридэ нэгэнтэ бэшэ үзэгдэдэг. Энэ ушарта арадай хинагша бүхэнэй эдэбхи үүсхэл хэрэгтэй. «Хэзээдэшье, хаанашье ямаршье байдалда арадай хинагша тэмсэлшэн байха зэргэтэй. Тиин тэрэ нугаршагүй тэмсэгшэ байг лэ!» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд мандашье хабаатай, — гэжэ нүхэр Толоманенко элидхэл дотороо тэмдэглээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ авиазаводой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ В. Б. Бардаханов, үйлэдбэриин прибор бүтээлгын нэгэдэлэй арадай хиналтын түрүүлэгшэ М. Н. Мальшаков, ЛВРЗ-гэй начальник В. В. Саржан, үйлэдбэриин «Бурятфермаш» заводой парткомой секретарь С. Н. Цыденов, түмэр харгын отделениин транспортын таһагые даагша Р. И. Леонова, ЛВРЗ-гэй барилгын управлениин арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ А. И. Воронин, локомотивна депогой арадай хиналтын цеховэ бүлэгэй түрүүлэгшэ А. П. Самсонов, ВЛКСМ-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь А. Л. Волков, арадай хиналтын городской комитедэй түрүүлэгшэ С. М. Серебряков гэгшэд хабаадалсаа. Тэдэнэр энэ талаар хэгдэхэ хүдэлмэри, шиидхэгдээгүй асуудалнууд, хараалагдаһан түсэб болон урдахи зорилгонууд тухайгаа зүбшэн хэлсэһэн, һанамжа, дурадхалнуудаа хэлэһэн байна.

Х. ДАМПИЛОВА,
манай корр.

ҺУРАЛСАЛ — АМЖАЛТЫН ЭХИН

Республикымнай арадай хиналтын органууд ажалша коллективүүдэй КПСС-эй XXVI съездын, партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэнь саг үргэлжын туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Тиихэдэ бидэнэр арадай хинагшадай һуралсалда үдэр бүриин анхарал хандуулнабди.

Мүнөө республика доторнай республиканска, городской 3, районно 20, үйлэдбэриин 2 комитет хүдэлдэг гээшэ. Тэдэ комитедүүдтэмнай штатнабэшэ 2200 хүдэлмэрилэгшэд, 3,5 мянган бүлэг ба постнуудта бүхыдөө 30 мянган хинагшад тоологдоно.

Арадай хинагшад, комитедүүдэй штатнабэшэ эдэбхитэд парти болон правительствын тогтоолнуудые, өөрынгөө эрхэнүүд ба уялгануудые, хиналтын хүдэлмэриин ёһо гуримуудые хэр зэргэ мэдэнэб, тэрээнһээл ажалайнь амжалта дулдыдадаг юм.

Арадай хиналтын штатнабэшэ эдэбхитэд, бүлэгүүд болон постнуудай гэшүүдые һургаха гээшэ тон шухала хэрэг мүн. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй зариман шалгалтын ба хиналтын хүдэлмэритэй түрүүшынхеэ ушарна. Штатна ба штатнабэшэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ зуураа тэдэнэй һуралсалай гуримые нарижуулха талаар нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ.

Республикын арадай хиналтын комитет комитедүүдэй штатна хүдэлмэрилэгшэдтэй хоёдо шахуу семинар-зүблөөнүүдые үнгэргэжэ байдаг. Комитедүүдтэ ажаллахаар томилогдоһон шэнэ хүнүүд городской гү, али районно нэгэ комитедтэ ошожо, долоон хоногой һуралсал гарадаг юм. Тиихэдэ штатна хүдэлмэрилэгшэд кварталда нэгэ дахин республикын арадай хиналтын комитедтэ дуудуулжа, хүдэлмэриинь гол асуудалнуудаар хөөрэлдөө шагнадаг гээшэ. Иимэ хөөрэлдөөнһөө инспекторнүүд ехэ юумэ ойлгожо абадаг гэжэ тоолонобди.

Штатнабэшэ инспекторнүүдые, бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэр болон постнуудай хүтэлбэрилэгшэдые һургажа байха саг үргэлжэ хүдэлдэг 105 семинар эмхидхэгдэнхэй. Тэдэ семинарнуудай хэшээлнүүд кварталай туршада 2—3 дахин үнгэргэгдэжэ байдаг.

Республикын предприятинууд, колхоз болон совхозууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудта эмхидхэгдэһэн арадай хинагшадай һургуулинууд һуралсалай эгээл олон звено болоно. 1984—1985 онуудай һуралсалай жэлэй эхилхэдэ, арадай хинагшадай 1600 һургуули тоологдоһон. Эдэ һургуулинуудта партийна органуудай туһаламжаар бэрхэ пропагандистнууд шэлэн абтажа, хубаарилан табигдаба. Арадай хиналтын гол бүлэгүүдэй дэргэдэ 907 һургуули нээгдэнхэй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Арадай хинагшадай һургуулинууд ба семинарнуудай хэшээлнүүдые үнгэргэхын тула гол шухала материалнууд ба хэрэгтэй литературатай 675 булан эмхидхэгдэнхэй. Районуудай партийна организацинуудтай зүбшэһэнэй удаа арадай хинагшадай һуралсалые октябрь һараһаа май һара хүрэтэр һара бүри нэгэ хэшээл үнгэргэгдэдэг байха.

Арадай хинагшадай һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урид пропагандистнууд болон һуралсалые хүтэлбэрилэгшэдтэй семинарнуудые үнгэргөөбди. Хэшээлнүүдые үнгэргэхэ методическа заабаринууд тэдээндэ үгтөө. Тэдэ семинарнууд дээрэ түрүү пропагандистнууд дүй дүршэлөөрөө хубаалдаһан байна. Зарим районуудай арадай хиналтын комитедүүд һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урид районой газетэнүүдтэ методическа материалнуудые толилуулаа.

Городской, районно болон үйлэдбэриин комитедүүдтэ эмхидхэгдэһэн методическа 95 кабинет арадай хинагшадай һургуулинуудта хэшээлнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ аргатай.

Тиихэдэ арадай хиналтын гол бүлэг бүридэ методическа булангууд эмхидхэгдэнхэй. Республикын арадай хиналтын комитедэй дэргэдэхи методическа кабинедтэ ерэгшэд парти болон правительствын шухала тогтоолнуудтай, хиналтын бүлэгүүд болон постнуудай хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлтэй танилсажа болохо.

Арадай хинагшадай һургуулинууд, семинарнуудай хэшээлнүүд дээрэ партиин XXVI съездын табиһан социально-экономическа политикые, партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые шудалха асуудалда гол анхарал хандуулагдаха ёһотой. Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко иигэжэ тэмдэглэһэн байна: «Манай общество хүтэлбэрилгын гуримые байгуулдаг бүхы шатын хүдэлмэриин шанарта ажабайдалай шэнэ, дээшэлүүлэгдэһэн эрилтэнүүдые гүнзэгы ехээр табижа байһан үе сагта орожо ерээд байнабди. Арадай хиналта хадаа энэ системын таһаршагүй, юугээршье һэлгэшэгүй хубинь болоно гэжэ хэлэхэ байнаб». Тиихэлээрээ мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусамаар бүхы хүдэлмэреэ һайжаруулха зорилго бидэнэй урда табигдана ха юм. Тиимэһээ хэшээлнүүд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай октябрийн (1984 он) Пленумэй, Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөнэй материалнуудые шудалха гээшэ шухала гээд тоолонобди.

Гэхэтэй хамта, хэшээлнүүдээ һайн шанартайгаар үнгэргэхын хойноһоо хиналта бэелүүлэгдэжэ байха ёһотой. Республикын арадай хинагшад һуралсалайнгаа шэнэ жэлые эмхитэйгээр эхилбэ. Энэ эмхидхэл, гуримаа саашадань нэгэшье һуладуулха ёһогүйбди.

Н. ПУСТОСМЕХОВ,
республикын арадай хиналтын комитедэй методическа кабинедые даагша.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент М. Мартинсоной эльгээһэн фото-зураг дээрэ Северобайкальск хотын хилээмэнэй комбинадай түрүү хүдэлмэрилэгшэ, арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүн Варвара Максимовна Мухаровае харанат.

Энэ нүхэрнай гансашье ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадагаараа бэшэ, мүн ниитын эд зөөрые хамгаалдаг, тэрэниие хайша хэрэгээр үрэдэг хүнүүдтэй тэмсэдэгээрээ олоной дунда хүндэтэй болонхой.

МАНАЙ ТУҺАЛАГШАД

«Арадай хинагша бүхэн политическэ ба мэргэжэлэй үндэр болбосоролтой, нугаршагүй үнэн сэхэ, залан шууд байха зэргэтэй»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэһэн байна.

Үнэхөөрөөшье, хараад үзэхэдэ, «арадай хинагша» гэһэн хүндэтэйшье, харюусалга ехэтэйшье нэрэ зэргые политическэ болон мэргэжэлэй һайн болбосоролтой, ажал хэрэгтээ, даалгагдаһан уялга, үүргэдээ үнэн зүрхэнһөө хандадаг хүнүүд үргэн яоадаг гээшэ. Тэдэнэр арадайнгаа ажахын баялигые арьбадхалсан, түсэбтэ даабаринуудаа саг болзор соонь, амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ һаад түбэг табадаг ушарнуудые, залхуу, зайраг, ниитын зөөридэ обтодог хүнүүдые элирүүлэн, зүб замда орохо ябадалдань нилээд ехэ туһаламжа хүргэнэ.

Гансашье манай Худэри-Сомоной тоһо-сырэй гол заводой коллектив дотор абаад үзэхэдэ, урагшаа һанаатай, хамтын хэрэгтэ хамсыгаа шуун ороһон хүнүүд хэды олон гээшэб. Тэдэнэй нэгэн болохо арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ Гармажап Хандуевич Сономов тухай дурдангүй гарахаар бэшэ. Энэ нүхэрнай манай заводто хори гаран жэлэй туршада тоо бүридхэгшөөр ажаллаха үедөө тэрэнэйнгээ тэбхэр 15 жэлыень арадай хиналтын хүдэлмэридэ зорюулаа. 1956 онһоо партиин гэшүүн Г. Х. Сономов коллектив дотороо мэдээжэ болонхой. Ажалай ветеран, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ Гармажап Хандуевич түрүүтэй арадай хинагшадай үнгэрһэн шалгалта, хиналта бүхэн ашаг үрэтэй, хэн хэндээшье туһатай байдаг. Үгэ хүүрээ хиидэ дэлгэжэ ябадаггүй, хэлэһэн үгэ бүхэндөө эзэн байдаг хадань тэрэниие хамта ажалладаг хани нүхэдынь хүндэлдэг, залуу халаан зүбшэл заабари эрин хандадаг юм.

Г. Х. Сономовой хүтэлбэрилдэг арадай хиналтын бүлэг 6 гэшүүнһээ бүридэдэг. Хинагшадай дундаһаа заводой комитедэй түрүүлэгшэ Михаил Михайлович Зимирев, лаборантка Татьяна Александровна Никифорова гэгшэдэй ажал хэрэгые онсолон тэмдэглэхээр. Дүй дүршэлөөр, бэлиг шадабарлаар баян боложо үрдиһэн ажалай, арадай хиналтын ветеранууд залуушуулай үнэн сэхэ нүхэд юм. Бүхы наһан соогоо шахуу ажаллажа, ажалай, үйлэдбэриин журам, ниитын гурим хазагайруулдаг хүнүүдтэй эрид шангаар тэмсэжэ олоһон дүй дүршэлөө тэдэнэр залуу халаанда дамжуулан, тэдэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлэн байхадаа, эхилһэн энэ хэрэгтээ үнэн сэхээр хандахыень залуу нүхэдөө һургана.

Манай тоһо-сырэй заводто дүн хамта жараад хүн ажалладаг. Абаһан уялга, даабаринуудаа саг болзор соонь бэелүүлхэ хэрэгтэмнай, партийна, совет хүтэлбэрилэгшэд нилээд ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Тиихэдэ арадай хинагшад энэ талаар мүн лэ горитой хүдэлмэри үнгэргэнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ дүрбэдэхи жэлэй түсэбтэ даабариие декабриин 26-да дүүргэхэ гэһэн уялга абаа һэмди. Энэ уялгаяа саг болзор соонь дүүргэхын түлэ, манай коллективэй гэшүүн бүхэн шармайн оролдоно.

А. ЦЫБИКОВ,
Худэри-Сомоной тоһо-сырэй заводой партийна организациин секретарь.

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДТЭ

УҺАЛУУРИ — УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

Республикын хүдөө ажахын, мелиорациин ба уһанай ажахын министерствэнүүд, «Бурятсельхозхимия» нэгэдэл, районуудай хүдөө ажахын управленинүүд уһалагдадаг газарай үрэжэлые һайжаруулхын, энэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр, эзэн бусаар хандадаг ябадалые усадхахын тула горитой хэмжээнүүдые абанагүй гээд шалгалтаар элирүүлэгдэбэ. Тэдэнэр ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэнүүдые табинагүй, хиналта һулаар бэелүүлнэ.

Ушар иимэһээ уһалагдадаг газар муугаар хэрэглэгдэнэ.

Олон ажахынуудай уһалагдадаг газарай ургаса тараан ба үбһэ ногоон уһалагдадаггүй газарайхиһаа багаар абтана. Тодорхойлбол, Хэжэнгын ба Хориин районуудай совхозууд гектар бүриһөө оройдоо 12—13 центнер хартаабха, Зэдын районой ажахынуудта дунда зэргээр гектар бүриһөө 9,7 центнер үбһэн абтаа.

Жэл бүри уһалагдаха ёһотой 15 мянган гектар газар уһалагданагүй. Хурамхаанай районой Гааргын совхозой Түнгэзнэй уһалууриин системэ барилгада 540 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаһан байгаа. Теэд аяар 8 жэлэй туршада эндэхи 400 гектар газар нэгэтэшье уһалагдаагүй байһаар. 840 мянган түхэригтэ сэнтэй болоһон Чесаанын улаа сөөрэмһөө Чесаанын ба Загаһатын совхозуудай 800 гектар газар 6 жэлэй туршада уһалагданагүй.

Сабшалан ба бэлшээринүүдтэ олон жэлэй ногоон муугаар таригдадаг, тэдэнь уһалагдадаггүй байба. Мүнөө дээрээ 7 мянган гектар сабшалан уһалагданагүй гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдэбэ.

Уһалууриин системэнүүдэй техническэ байдалда горитой анхарал хандуулагдана гэхын аргагүй. Тэдэнэй зариманиинь заһабарилагдахаар болонхой.

Республика дотор 60 мянган гектар сабшалан дээрэ олон жэлэй ногоон таригдаха ёһотой байгаа. Зүгөөр энэ талаар мүнөөшье болотор мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. «Бурятсельхозхимия» нэгэдэл органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха хүдэлмэреэ хангалтагүйгөөр ябуулна. Жэшээлхэдэ, 1983 ондо уһалагдадаг газар дээрэ гаргагдаха ёһотой минеральна үтэгжүүлгын 33 процент, органическа үтэгжүүлгын 26 процент гаргагдаа.

Зэдын ба Бэшүүрэй районуудта уһалагдадаг газар илангаяа муугаар хэрэглэгдэнэ. Зарим газарта уһалалгын хүдэлмэри муу шанартайгаар үнгэргэгдэнэ.

Уһалагдадаг газарай ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө хэмжээнүүдые абаагүй байһан хүдөө ажахын министрэй орлогшо Ф. Г. Бадеевада шанга донгодолго соносхогдоо.

Тэрэшэлэн уһалууриин системэнүүдые заһабарилха хүдэлмэриие хинангүй байһан республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министрэй орлогшо М. М. Машуков мүн лэ шанга донгодолгодо хүртэбэ.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абаһан тухайгаа 1985 оной июнь һарада элидхэхыень министерствэнүүдые уялгаһан тогтоол республикын арадай хиналтын комитет баталан абаба.

ҺАЙЖАРУУЛХА УЯЛГАТАЙБДИ

Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөнэй материалнууд, түс зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ арадай хинагшадай урда шэнэ зорилгонуудые табиһан байна. Үнэхөөрөөшье, арадай хинагшад түгэс хүгжэлтэ социализм байгуулгын үе шатада туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой. Мүнөө бидэнэр, ажалша коллективүүдээр һунгагдаһан хэдэн арбаад хүнүүд арадай хинагшад гээшэбди гэжэ өөрыгөө тоолонобди. Нүхэр К. У. Черненко зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ иигэжэ зааһан байна: «Хүн бүхэнэй, совет хүн бүхэнэй өөрыгөө арадай хинагша гээшэб гэжэ мэдэрхыень, тэрэнэй энэ үндэр ехэ эрхэтэн ёһоной уялгаараа бодомжолхыень, ажалаа ябуулхыень туйлаха шухала». Тиимэ болохолоороо арадай хиналтын хүдэлмэридэ үсөөхэн хүнүүд бэшэ, харин толгой тоолон бүхы ажалшад хабаадаха ёһотой. Һанаадшье үзэхэдэ, совет хүн бүхэнэй хиналта шалгалтын хүдэлмэридэ хабаадабал, манай ажалда, ажабайдалда дайраладаг дутагдалнуудые усадхаха ябадал нилээд амжалтатай байха ха юм.

Мүнөө өөрынгөө гол хүдэлмэриһөө гадуур шалгалтануудые үнгэргэдэг байһамнай мэдээжэ. Минии һанахада, арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн эдэбхи үүсхэлтэй, сэбэр һэшхэлтэй, олоной хэрэгэй түлөө эбсэшэгүйгөөр тэмсэдэг, зориггой хүнүүд байха ёһотой.

Бидэнэр элдэб дутагдалнуудтай, тэрэшэлэн гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандаха, үбэршэлхэ ябадалтай, голодоһо гаргагшадтай, журам заршам эбдэгшэдтэй эрид шангаар тэмсэхэ ёһотойбди.

Би Дабаатын сомоной Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшын хүндэтэ уялга даажа абаһаар үнихэн болобоб. Бүлэгэй гэшүүд сооһоо совхозой механизатор, сомоной Соведэй депутат Цыбан-Дари Намсараевна Найданова ёһотойл арадай хинагша гэжэ хэлэхэ байнаб. Тэрэнэй эдэбхи үүсхэлээр совхоз дотор олон тоото шалгалтанууд үнгэргэгдэнэ. Түрэл совхозойнгоо үйлэдбэри дээрэ дайралдадаг дутуу дунданууудые усадхахын түлөө тэрэ үбэл, зуниие илгангүй оролдоно. Ц-Д. Найданова байгша ондо, жэшээлхэдэ, үбһэ тэжээлэй шанар шалгаха, оньһон техникэ ашаг үрэтэйгөөр ашаглаха, таряа хурялгын үедэ ороохо таряагээлтэ хороолтодо оруулхагүйн түлөө, түлишэ ба түрхидэг материалнуудые алмахын түлөө тэмсэхэ зорилготойгоор олон шалгалтануудые үнгэргөө.

Ниитын малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй үедэ манай сомоной Соведэй дэргэдэхи арадай хиналтын бүлэг ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Үбэлжэлгэдэ бэлэдэлгэ түрүүшээр совхоз дотор олон дутагдалнуудтай байгаа гээд тэмдэглэлтэй. Эрхирэгэй совхозой һүнэй комплексын малай байранууд заһабарилагдаагүй, үхэр малаа уһалха, шэбхэ шабааһыень гаргаха оньһон түхеэрэлгэнүүд саг дарыдаа заһабарилагдаагүй байба гэжэ манай шалгалтаар элирүүлэгдээ һэн. Бидэ, арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ нүхэр Сандаковтой хэлсээд, шалгалтын дүнгүүдые Эрхирэгэй совхозой дирекцидэ дамжуулһан байнабди. Совхозой директор нүхэр М. Х. Хандархаев арадай хиналтын бүлэгэй шалгалтын дүнгүүдээр тусхай захиралта гаргажа, үбэлжэлгэдэ бэлэдэлгын дутуу дунданууудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абаа. Совхозой ахамад мэргэжэлтэдтэ, тэрэ тоодо ахамад инженер Б. С. Бальчиндоржиевта уридшалан һануулга хэгдэһэн байна.

Юрэнхыдөө, арадай хинагшадай ажал ябуулгада дурагүйдэхэ ушар хаа-яа дайралдадаг. Иимэ ушарай дайралдахагүйн тулада совхозой дирекци, партком, профсоюзай ба комсомолой организацинууд, ниитын эмхинүүд, Соведэй депутадууд ба эдэбхитэд арадай хинагшадтай нэгэн һаналтай байжа, тэдээндэ туһа үзүүлжэ байха ёһотой.

Мүнөө хүдөөгэй ажалшад малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэйгээр, амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна. Үбһэ тэжээлээр элбэг дэлбэг бэшэбди. Эртээнһээ алмалта ба арьбалалта туйлаха хэрэгтэй. Тиимэһээ бидэнэр, арадай хинагшад, совхозой ажалшадай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые урагшатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь бүхы хүсөөрөө туһалха, эрилтэеэ шангадхаха гэжэ эрмэлзэнэбди. Тиимэһээ саашадаашье хиналта болон шалгалтануудаа улам һайжаруулха ба эдэбхижүүлхэ зорилго бэелүүлхэ байһамнай дамжаггүй.

М. ДОРЖИЕВ,
Загарайн районой Дабаатын сомоной Соведэй дэргэдэхи арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ.

АЖАХЫНГАА БАЯЛИГЫЕ АРЬБАДХАЛСАНА

ее үедэ хаа-хаанагүй лгын харюусалгата хаһа хэй, республикымнай ажалай хүдэлмэрилэгшэ- лжээтэ шалгалта боло- йна. Энэ хатуу шанга а дабалгада гансашье д, хонишод бэшэ, мүн на, совет хүдэлмэри- д, ниитын эмхинүүдэй — бултадаа хабаадал- ёһотой. Ниитын адууһа үбэлжэлгын хаһые ам- айгаар, эмхитэйгээр үн- э-хэрэгтэ арадай хинаг- гол хубита оролсодог Тэдэнэр ажахынуудай , фермэнүүд дээгүүр аа, гансашье дутуу дун- дыень элирүүлдэг бэшэ, малшадай дунда ойлгууламжын, һэргылэмжын хүдэлмэринүүдые олоор үнгэргэдэг байна.

Захааминай районой Хамниин совхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүд жэлэй ямаршье сагта эршэ дэлисээ буурыулангүй, шармайн ажалладаг юм. Тэдэнэр мүнөөшье, үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо үнгэрһэн хугасаа соо нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, таряа хуряалгын халуун хаһын дүүрэмсээр, арадай хинагшадай урда шэнэ, бүри харюусалга ехэтэй зорилгонууд табигдаа. Эдэ хадаа үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгын — малай байрануудые заһабарилха, дулаалха, малшадай гэр байрануудые сагаадаха, тэжээлэй цехүүдые заһабарилха гэхэ мэтын олон тоото асуудалнууд болоно.

Дээрэ дурсагдаһан асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, тэдэнэй хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһыень хинан шалгалгада Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн эрхим хонишодой нэгэн Вера Доржиевна Базарова, Түбэй һү һаалиин фермын һаалишан, сельскэ Соведэй депутат Валентина Шагдуровна Бадмажапова түрүүтэй арба гаран хинагшад хабаадалсадаг юм.

Түбэй һү һаалиин фермые даагша Гонгор Зундуевич Дашимолонов, мал адуулагша Балган Бадмаевич Доржиев, ахалагша хонишон Елена Ринчиновна Норбоева болон бусад арадай хинагшадай үүргые олон жэлэй туршада үнэн зүрхэнһөө дүүргэн, өөһэдтөө, мүн хамта хүдэлдэг нүхэдтөө харюусалга ехэтэйгээр хандан ябадаг хүнүүд юм. Эдэнэр өөһэд өөһэдынгөө ажалладаг гүүртэ, фермэнүүд дээгүүр шалгалтануудые үнгэргэхэдөө, гансашье дутагдалнуудые элирүүлдэг бэшэ, мүн ямар нэгэн асуудалые хайшан гэжэ зүбөөр, саг соонь шиидхэхэ, ямар нэгэн сошордомо дохёогой болоходо түргэн хэмжээ яажа абаха тухай мүн лэ бодомжололсодог байна.

Мал адуулагша Санжижап Цыбиков, Самсаалай һү һаалиин фермые даагша Цырен-Дондок Галданов, механизаторнууд Сырен Соктоев, Александр Яньков, Цыремпил Хандажапов гэгшэд ажахы дотороо мэдээжэ хинагшад юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ, мүн ниитын адууһа малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар Хамниин совхоз дотор социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ совхозой бүхы мал адуулагшад, хонишод, механизаторнууд, тэрэ тоодо арадай хинагшадшье эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ажахынгаа тараан болон мал ажалай баялигые саашадань хүгжөөлсэнэ, арьбадхалсана.

Х. ДОРЖИЕВА.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

АВТОМОБИЛЬНУУД ...ИН ХАРГЫНУУДААР

ПЕШТ. «Жигули», », «Волга», «КамАЗ», бусад түхэлэй совет льнууд Венгриин жо- о һайшаагдадаг боло- инэй юм. болон Советскэ Союзондохи экономичес- саа холбооной шуха- ринуудай нэгэниинь автомобильна про- ностиие нэрлэжэ болохо юм,—гээд ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө Венгриин гадаадын худалдаа наймаанай «Могорт» гэжэ предприятиин генеральна директор П. Холлоши тэмдэглээ һэн. —Манай орондо ашаглагдадаг совет автомашинануудай тоо хахад миллиондо хүрэхэ дүтэлөө. Харин совет республикануудта 90 мянга шахуу тааруу зохид «Икарусууд» найдамтайгаар алба хэдэг, хоёр оронууд хэрэгтэй узелнууд болон детальнуудые бүри ехээр андалдан абалсадаг болонхой.

Үйлэдбэриие тусхай шэглэлээр хамтадхалга хадаа автомобиль бүтээгшэдэй холбоо барисаае саашадань хүгжөөхэ найдамтай үндэһэ һуури болоно,—гэжэ тэрэ заана. «Автоваз» нэгэдэлтэй баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор республикын предприятинууд «Жигулинуудта» хэрэгтэй запас частьнуудые үйлэдбэрилдэг юм. Мүн тэрэшэлэн техническэ хангалгын станцинууд ба гаражнуудта хэрэглэгдэхэ элдэб янзын хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд Советскэ Союзда худалдаанда эльгээгдэдэг. Тиихэдэ совет партнернуудта «Икарусуудай» детальнууд болон узелнууд эльгээгдэдэг.

УРАЛАН НАРИЖУУЛГА — ҮЙЛЭДБЭРИИН ШИИДХЭХЫ НҮХЭСЭЛ

БЕРЛИН. Мүнөө жэлдэ Карл-Маркс-штадтахи ажаһуудалай приборнуудай комбинадай цехүүдтэ тодхогдоһон бүхы машинанууд болон агрегадуудай хахадһаа ехэ хубинь энэл нэгэдэлдэ бүтээгдэһэн байна. Уралан нарижуулга үйлэдбэриие хүгжөөхэ шиидхэхы эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн гэжэ тэрэнэй 26 мянган хүнтэй коллектив тоолодог.

Үнгэрһэн табан жэлдэ манай предприятинуудта уралан нарижуулгын хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ дүрбэһөө үлүүгээр дээшэлээ юм,—гэжэ комбинадай генеральна директор Р. Кранних хөөрэнэ. Тобшолон хэлэбэл, мүнөө жэлдэ комбинадта бии болоһон промышленна рободууд болон манипуляторнуудай олонхинь комбинадай инженернүүд болон технигүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудаар байгуулагдаа юм. Зүүгаад шахуу оньһон туһалагшадай түд бүхэниинь 3—4 хүдэлмэришэдые һэлгэхэ аргатай юм.

ГДР-тэ шэнэ түрүү арга технологи зохёожо нэбтэрүүлгэ хадаа үйлэдбэриие саашадань уралан нарижуулха шухала унги баримта болоно гэжэ дүй дүршэл харуулна. Республикын предприятинуудта хүдэлдэг шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй ба уралан нарижуулагшадай коллективүүд энэ хэрэгые хурдадхалгада горитой хубитаяа оруулнад.

«ЧССР-тэ БҮТЭЭГДЭЭ»

ПРАГА. Чехословак арадай национальна-сүлөөрэлгын тэмсэлэй түгэсэһөөр ба Совет Армиин Чехословакиие сүлөөлһөөр 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Хомутов хотын трубопрокатна заводой ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай. Жэлэй дүүрэтэр совет партнернуудта 190 мянга шахуу тонно элдэб диаметртэй сорго хоолой эльгээгдэхэ юм.

«ЧССР-тэ бүтээгдээ» гэһэн тамгатай сорго хоолойнуудые Сибириин ба Азербайджанай нефтьшэд, Узбекистанай болон Татарай газ олзоборилогшод, Украинын гидроэнергетигүүд хүлеэжэ байдаг. Эдэ сорго хоолойнуудһаа холбогдоһон «булад һудалнууд» найдамтай байһаараа шалгардаг юм.

Түс заводой хүдэлмэришэд 35 жэлэй туршада Советскэ Союзай захилнуудые дүүргэжэ байнхай. Эдэ жэлнүүдтэ СССР-тэ сорго хоолойнуудые худалдалга 16 шахуу дахин дээшэлһэн, мүнөө заводой бүхы продукциин хахадһаа ехэ хубинь болодог.

(ТАСС).

ПАПАНИНАЙ АРКТИКАДАХИ БААТАРШАЛГА

ТҮРЭҺӨӨР 90 ЖЭЛЭЙНЬ ОЙДО

«Северный полюс» (СП-1). Урадхуул мульhэн дээрэ бууягагдаhан дэлхэйдэхи түрүүшын станци. Тэрэ Хойто полюсhоо Гренландиин эрьенүүд хүрэтэр 2500 километр шахуу уга замда мульhэн дээрэ урдаhан байна. Энэ хадаа Арктикые шэнжэлэлгын шэнэ шата болон мүнхэрөө hэн. 274 үдэрэй туршада (1937 оной майн 21-hээ 1938 оной февралиин 19 болотор) үргэлжэлhэн мульhэн дээрэхи тамаралга хадаа Газарые географическа талаар шэнжэлгын түүхэдэ хэтэдээ бэшэгдээ бшуу. 1937 оной ноябрь hарада энэ экспедициин начальник Иван Дмитриевич Папанинда Советскэ Союзай Герой гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо hэн. 90 наhа гүйсэhэн географиин эрдэмэй доктор И. Д. Папанин СССР-эй Наукануудай академиин эдэбхитэй ажал ябуулагшадай зэргэдэ жагсаhаар байhаниинь омогорхолтой.

Папанинай нэрэ бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болон суурхаа, Тэрэнэй ажабайдал баатаршалгын гайхамшаг жэшээ мүн. Географиин түүхэдэ иимэ үндэрөөр сэгнэгдэhэн хүн мүнөө манай орондо байхагүй. Оройдоол 30 метр үргэнтэй, 50 метр утатай хэмхэрhэн мульhэн дээрэ үлэhэн эрэлхэг полярнигууд Иван Папанинай, Евгений Федоровой, Петр Ширшовой, Эрнст Кренкелиин дамжуулhан телеграмманууд олоной зүрхэ сэдьхэл доhолгоhон, бүхы дэлхэйе гайхуулhан, hанаа зобоohоншье бэлэй.

Папанинай экспедицине мульhэн дээрэhээ абахын урдахана США-да байдаг совет элшэн сайд А. А. Трояновский иигэжэ мэдээсээ hэн: «Хойто полюсhоо Гренландиин эрьенүүд тээшэ мульhэн дээрэ урдажа ябаhан совет эрэлхэг хүнүүд тухай США-гай газетэ бүхэн материал толилно».

И. Д. Папанинай ажабайдалай зам хадаа Октябриин революциин хуби заяагаар мүндэлhэн, совет юрын хүнэйхи шэнги, hургаал абамаар шье. Тэрэ ородой алдар суута Севастополь городто морягай бүлэдэ түрэhэн юм. Үбгэ эсэгэнь Крымскэ дайнда (1853—1856 онууд) унаhан. Эсэгэнь баhал моряк. Түрэл хотодоо 96 наhатай болотороо мэндэ ябаа. Иван Папанин хара багаhаа ажал хэжэ хүдэржэhэн, далайн заводто токариин мэргэжэлтэй боложо, далайн суднануудай мотоорые эрхимээр шудалhан юм. Тэндэhээл армида татагдажа, Хара далайн флодто алба хэhэн байна.

Хара далайн флодой моряк Иван Папанин Октябриин революциин түрүүшын үдэрнүүдhээ улаан гвардеецүүдэй зэргэдэ жагсаад, табан жэлэй туршада гартаа буу барижа, совет засагые аршалан хамгаалалсаа. Россин урда зүгтэ болоhон али олон тулалдаанда хабаадалсаа гээшэб! 1920 ондо Иван Папанин Крымдэ эшээлhэн Врангелиин сагаан гвардеецүүдэй дунда хоёр дахин десант буулгаhан байна. Дайшалхы габьяагай түлөө тэрэ сагта эгээл дээдэ хайра байhан Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй.

Удаадахи жэлнүүдтэ Москвада ажаhуугаа. Тэндэhээ Яхад уруу, Франц-Иосифой газар, Челюскинэй хахад аралда, Хойто полюсто ошохо экспедициинүүдые эмхидхээ, хүтэлбэрилөө. Тиигээд Главсевморпутиин начальнигаар хүдэлжэ байхадаа, «Сталин» ледоколоор дэлхэй дээрэ түрүүшынхиеэ 1939 ондо зүүн тээhээ баруун тээшэ, баруун тээhээ зүүн тээшэ Хойто далайн уhан зам гаталhан байна. Хойто жэлдэнь тэрэл ледоколоороо Хойто Мульhэтэ океан сооhоо гурбан жэлэй туршада тамаржа ябаhан «Седов» гэжэ мульhэ хаха зүhэдэг пароход гаргаhан байна. Тэрэ габьяагайнгаа түлөө Советскэ Союзай Геройн хоёрдохи алтан одондо хүртөө hэн. Контр-адмирал И. Д. Папанин Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнай жэлнүүдтэ баhал хойто зүгтэ— Архангельскда, Мурманскда алба хэhэн байна. Тэрэ Гүрэнэй Оборонын Комитедэй түлөөлэгшын тушаалда байжа, сэрэгэй ашаа зөөлгые хүтэлбэрилөө бшуу.

Дайнай hүүлээр Папанин эрдэм-шэнжэлгын ажал ябуулгаяа Дэлхэйн океанда зорюулаа. 40 жэлэй туршада тэрэ СССР-эй Наукануудай академиин Далайн экспедиционно хүдэлмэринүүдэй таhагай начальнигаар таhалгаряагүй хүдэлбэ. Дэлхэй дээрэ эгээл томо, эгээл дээдын эрдэм-шэнжэлгын флот байгуулгые үүсхэhэн, эмхидхэhэн байха юм. Тэрэнэй суднанууд Дэлхэйн океаниие комплексноор шэнжэлэлгые амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Гадна Папанин нэгэ доро 20 жэлэй туршада СССР-эй Наукануудай Академиин Дотоодын уhанай биологиин институдай директор байгаа.

И. Д. Папанин ороной ниитын ажабайдалда хододоо эдэбхитэй хабаадалсажа ябаhан. СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар, Моссоведэй депутадаар, партиин Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүнээр hунгагдаhан, дайнай дүүрэhэн түрүүшын жэлhээ эхилжэ, СССР-эй Географическа бүлгэмэй Московско филиалай түрүүлэгшээр хүдэлнэ.

Папанинай экспедициин эхил-

hэн урасхал мульhэн дээрэhээ Арктикые шэнжэлгэ мүнөөшье амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэгдэhээр. Мүнөө үедэ Хойто Мульhэтэ океанда «СП-27» гэжэ совет научна станци хүдэлжэ байна.

hунэшэгүй шэн габьяатай, хододоо баяртай хүхюун ябадаг Иван Дмитриевич Папанин 90 наhа гүйсэбэшье, үнеэхил гайхамшаг ажалша, барагдашагүй хүсэ шадалтай ажаhуудагаараа бараниие гайхуулhаар. Тэрэнэй энгэрые Советскэ Союзай Геройн алтан хоёр одон, Ленинэй найман орден, Октябриин Революциин орден, Улаан Тугай хоёр орден, Нахимовай нэгэдэхи шатын орден, Ажалай Улаан Тугай хоёр орден, Арадуудай Хани Барисаанай орден, Улаан одоной орден, хэдэн олон медальнууд шэмэглэдэг шуу.

«Мульhэн дээрэхи ажабайдал (1938 он)» гэhэн И. Д. Папанинай полярна тэмдэглэлынь манай орондо долоо дахин хэблэгдээ. Тэрэ ном англи, немец, француз, хитад ба япон хэлэнүүд дээрэ оршуулагданхай.

1977 ондо түрүүшынхеэ тунхаглагдаhан «Мульhэн ба дүлэн» гэhэн номойнгоо хоёрдохиёо хэблэгдэхэдэ: «Минии ажалша байдал үшөөл үргэлжэлхэ ёhотой гээд найданаб. Наhан ошожо байна, үбгэрhэмнишье ойлгогдоно. Газар дээрэ «папанинска дүрбэн» үгыл даа. Би гансаараа үлөөб. Амиды мэндэ ябаhан сагтаа хүдэлхэ гэжэ эрмэлзэхэб. Би далайн эрьедэ түрэhэн хүмби. Тэрээнтэй бүхы наhамни холбоотой. Энэ вахтаяа заяандаашье орхихогүйб», — гэжэ И. Д. Папанин бэшэнхэй.

Георгий ТИХОМИРОВ,
экономическа эрдэмэй кандидат, СССР-эй Географическа бүлгэмэй бодото гэшүүн.
(АПН).

ШЭНЭ КИНО

„БЕРЕГ"

Энэ фильм hонирхон хараhан хоёр хүндэ зорюута хандажа, юун тухай тэрээн соо хэлэгдэнэб, гол удхынь яажа ойлгообта гэжэ асуугаабди. Нэгэниинь — залуу басаган,— удаан бодожо байнгүй: «Дүрд гэжэ гэнтэ аhаhан дүлэн шэнги дуран тухай, тэрэнэй буурашагүй хүсэн тухай»,—гэжэ баталба. Нүгөөдэнь —наhажаал хүн — нэгэ хэды бодолгото болоод: «Фильм хүнэй ой ухаанай дурасхаалда хандажа, дайнай аюулай хэды шэнээн hүрөөтэй байhан тухай үшөө дахин манда hануулна»,—гэжэ тобшолбо. Эдэ хоёр хүнэй hанамжые сасуулаад үзэхэдэ, тад ондоо шэнги бэшэ гү? Тиибэ ябашье, үнэн дээрээ тэдэнэр хоюулаа алдуу хэнэгүй, юуб гэхэдэ, А. Алов В. Наумов хоёрой найруулан табиhан энэ фильм дайн ба инаг дуран, хүн ба дайн, дайн ба амгалан байдал тухай асуудалнуудые хурсааршье, гүнзэгыгөөршье табижа, мүнөөдэрэй тиимэ амгалан бэшэ байдалтай холбон, зүбөөр философско ёhоор ухамайлан шиидхэхэ гэhэн hэдэлгэ хэнэ бшуу. Совет уншагшад фильмын гол үндэhэн болоhон Ленинскэ шангай лауреат уран зохёолшо Юрий Бондаревой «Берег» гэжэ романиие hайн hанана ёhотой. Уран хурсаар, удха түгэлдэрөөр бэшэгдэhэн үргэн дэлисэтэй, орёо сюжедтэй, геройнуудаар халима дүүрэн энэ зохёол соо баhал хүн түрэлтэнэй hанаа зобоодог тэдэл асуудалнууд табигдаhан, өөрынхеэрээ үнэн зүбөөр шиидхэгдэhэн байха. Теэд СССР-эй арадай артистнууд Александр Алов ба Владимир Наумов гэгшэд юрэл суута романай композициие хубилгангүй, тэрэ зангаарнь экран дээрэ hэргээжэ, дахин дабтажа, өөhэдынгөө уран бэлигэй ульhа оруулаагүй гээшэ гү гэжэ нэн түрүүн фильм хаража hуухадаа, шэбшэлтэй. Теэд үнэн бодоод үзэхэдэ, оруулаал даа. Оруулhаниинь дамжаггүй. Дэмы бэшэ, фильмын эхин титрнүүд дээрэ: «Ю. Бондаревой романай аялгаар» гэжэ бэшэгдээ ха юм. Имагтал ганса киноискусствада хэрэглэгдэдэг арганууд, дайнай hүүлшын шатын тухашаралта ба hандаралта үеын зурагууд, утаа манаар бүрхөөгдэhэн рейхстагай hүүлээр гэнтэ бии болодог уhанда абтаhан хуушанай hүмын алтан ганжарнууд, аяар дороhоо аялгатан зэдэлhэн хонхын абяан үйлынь хоёр үе сагта хүгжэлтые айхабтараар хурсадхажа, мүнөөнэй Гамбургые геройнуудайнь ажабайдалтай нягтаар холболго— эдэ бүгэдэ романhаа фильмдэ шэлжэлгэ, прозаическа зохёолые экран дээрэ шэнээр уншаха онсо тиимэ олдоhон онол болоно бшуу. Романайнь үйлыншье хүгжэлтэ фильм соо айхабтараар түргэдэжэ, тэрэнэй гол удхые, геройнуудай образуудые ойлгохо хэрэгтэ ниилээдгүй нүлөөлнэ гээшэ. Юрэдөөл, «Берег» гэжэ уран hайханай фильм «Берег» гэжэ романhаа оройдоошье хазагайран холсдоогүй, имагтал тэрээниие шэнээр, бүри этигэмээр, кинематографай хэлээр бидэндэ дамжуулна гэжэ тобшолмоор. Үнэхөөрөөшье, композицидань хубилалта оруулагдаагүй, сюжедынь баhал сагай хоёр үе шатада хүгжэнэ бшуу. Үнгэрhэн үеые абабал, 1945 оной илалтата май, нүгөө талаhаа—мүнөөдэрнай.

...Совет мэдээжэ уран зохёолшо Вадим Никитин Баруун Германиин «Вебер» гэжэ номой хэблэлэй уряалаар Гамбург хото ерэнэ. Эндэл, тэрэ гэнтын ушараар юм гү, али Эмма Гербертын оролдолгоор юм гү, юрэдөөл, энэ эхэнэр уран зохёолшо хоёр уулзажа, 1945 оной май соо үнгэргэhэн мартагдашагүй, зол жаргалта хэдэн үдэрнүүдээ ухаан бодолдоо дүрсажа, залуу наhандаа бусана. Дуранай соробхилмо дүлэндэ хайруулhан эдир лейтенант, хооhон гэртээ үлөөд байтараа, совет сэрэгшэдэй дунда оршоhон гүлмэр басаган Эмма оройдоол, дабтанабди, хэдэхэн үдэр соо инаг дуранай дүжэрөөмэ үертэ абтаад, удангүй хахасан hалаа hэн. Хорёод hайса гаран жэл болоод, дахинаа уулзахадаа, тэдэнэрэй тад ондоонууд зон болонхойнь ойлгосотой ааб даа. Теэд хэниинше энэ ажабайдалда зол жаргалай дээжэдэ хүртөөгүй: номой магазинуудай эзэн болоhон, баяжаhан Эмма Герберт урда мэтэ гансаараа.. Вадим Никитин ганса хүбүүгээ үхүүлээд, сэдьхэл зүрхөөрөө гажаржа, hамгантаяашье, үгээ ойлголсохоёо болинхой. Иимэ зон уулзабашье, ажабайдалдаа юушье, хубилгажа шадахагүйбди гэжэ өөhэд өөhэдтөө hайн ойлгоно. Юуб гэхэдэ, наhан ябаа, хубкин зол жаргалай үүдэн хэтэдээ хаагдаа.

Теэд юундэ энэ инаг дуран фильмын сюжедэй хүгжэлтын, геройнуудай харилсаанай гол түлхюур болохо болооб? Тиихэдэ, 1945 оной май соо хэндэшье, тэрэ тоодо Вадим Эмма хоёртошье энэ дураниинь ямар нэгэн сэнхир манан, зүүдэн шэнгеэр hанагдажа магадгүй. Харин мүнөө үе сагай эрьеhээ («Берег» гэжэ фильмынгээ нэрые hаная) тэрэ инаг дуранайнь удха шанар ойлгосотой болоhониинь дамжаггүй ааб даа. Хуулиташье. Хүн зоной хоёр ехэ можо боложо хубаараад, үхэлтэ дай үүсхэжэ, бэе бэеэ хюдажа байхада, совет офицер эдир немец басаган хоёрой хоорондо дэгжэhэн дуран тэдэ бүгэдэнэй ямаршье үнэн үндэhэгүйе, хэрзэгы муухайе, тэрээндэ эсэргүүсэхэ, буруушааха хүсэн боложо харуулагдана бшуу. Иимэл сэбэр hайхан булаг мэтэ мэдэрэлhээ шэнэ, амгалан дэлхэйн хүн зоной нүхэд ёhоной харилсаан, бэе бэеэ ойлголсохо хүсэл эрмэлзэл мүндэлэн түрэхэ, хэтэдээ мандаха ёhотой гэhэн hанал бодолые фильмын авторнууд онсолон тэмдэглэнэ. Тиихэдээл инаг дуранай дайнда зүрюу хүсэн байhанай, эдэ хоёрой ойлгосын хоорондоо эбсэшэгүйдэ этигэнэбди гэхэ, гү, али хүн дайгүйгөөр байжа шадаха, харин инаг дурагүйгөөр хүн түрэлтэнэй түлөөлэгшэд байжа шадахагүй гэhэн юрыншье hаа, гүн гүнзэгы бодол дахинаа баталагдана. Үхэл, hандарал, үбшэн тахал, зоболон шорын hэе дээрэ иигэжэл инаг дуранай — ажабайдалай сэсэг hалбарна бшуу. Бүри тодорхойгоор хэлэхэ болоо hаа, хоёр хүнэй —Никитинэй ба Эммын хуби заяан дэлхэйн хуби заяантай, хүн түрэлтэнэй хуби заяантай нягта холбоотой. Тиимэhээ, тэдэнэй hанал бодол, амгалан ажаhууха хүсэлынь «Берег» гэжэ бэлигтэйгээр табигдаhан шэнэ фильмын гол удхань болоно.

Гол рольнуудые гүйсэдхэhэн артистнууд Сергей Щербаков (Вадим Никитин), Наталья Белохвостикова (Эмма Герберт) мэргэжэл шадабаритай, уран нугалбаритай, бэлэдхэл hайнтай байhанаа харуулжа, фильмын гол удхые үнэн зүбөөр ойлгохо хэрэгтэ онсо үүргэ дүүргэнэ. РСФСР-эй арадай артистка, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Н. Белохвостикова, нэгэ талаhаа залуу басаганай гүлмэр гые, нүгөө талаhаа—бээ дэрhэн, хүгжэлтэ ба ухаа долоороо түгэс болоhон нэрые нэгэ доро гүйсэд дөө, бэлигэйнгээ олон хэзээ хэзээнэйхи дүүрэнээр элирх жэ шадаа. Юрэнхы А. Алов ба В. Наумов артистнуудаа ехэл нарин таар шэлэн бүридхэжэ, мын амжалтые батадха hанагдана. Мартагдашагүй разуудые байгуулжа Владимир Гостюхин (се Меженин), Валерий Стор (ахалагша лейтенант Кн гэгшэд харагшадта баhал бэшээр hайхашаагдаhан Тэдэнэр ехэ бэшэшье, онсо өөрсэ шэнжэтэй, мын хүгжэлтэдэ ех шанартай рольнуудые гү хөө бшуу. Тиихэдэ роль мандирай hонирхолтой до наадаhан артист М Голубович сэхэ зангаараа гэ бага бүдүүлиг үйлэ гүүдээрээ харагшадай ой да бүхөөр хадуугдаа.

Энэ олоной hонирхол хэhэн фильм Александр Владимир Наумов хоёрой тын hүүлшын фильм бо

Юуб гэхэдэ, Александр «Берег» гэжэ энэ бүтээл гэсхэлсэнгүй наhа бараа Тэрэ өөрөө уран зохё Юрий Бондарев шэнги, мын гол герой Вадим тин мэтэ эдир залуугаар гэ ороноо хамгаалгын Аг дайнай hүүлшын шатад лоhон үхэлтэ тулалдаа хабаадаhан, hандарhан нииие хоёр нюдөөрөө hан хүн байгаа. Тиим фильм хаража hуухадаа гуулиин партаhаа бодожо тэ дайнай дүлэ руу сэх халан ороhон үетэнэй на энэ фильм мүнөө үеы зондо, илангаяа залуу хандана, дайнай аюулт хын жэнгирээнhээ тэд hэримжэлнэ бшуу. Энэ үш онсолон тэмдэглэхын тул торнууд фильм соогоо анхархаар, хэдэн дахин тагдадаг нэгэ эпизод ору хай. Бишыхан хүбүүн басагантаяа уhанда а hүмэ хүрэтэр ержэ, ганжарта онгосоёо уяад, сээл гүнзэгы руу шунган жо, тэндэ үшөө үлгөөтэй даа байдаг хонхо дүүгар Хани басаганиинь он нойтон оёорто няалдаад, хын хонгёо дуу шагнаад дим, би соносоном!» гэжэ харха юм. Фильмын түг лэй кадрнуудта эсэшэ наата болонги нюдэ рим Никитин агаарай нерта hуунхай нютагаа жа ябана. Тиихэдэнь дахин ой ухаандань hэ 1945 оной май, гүлмэр хан немец басаган Эмма, hэн тоборог болотороо бодуулhан гэрнүүд, гарт гаан бүд баряад гүйжэ hанаа харата муухайгаар дуулан алуулhан ахал лейтенант Княжко, бага найнь хани басаган бага хин нюдэндэнь элихэнэ рагдана. «Вадька, би ш абархаб!», «Вадька, бү рэй!» —гэhэн тэрэ басаг оог хонхын хүндэ жэнги тэй холисолдон зэдэлжэл ха юм. Тиихэдэнь фил авторнуудтай хамта энэ гон бэшэ дэлхэйн бүхы зондо хандажа:

— hэргэг байгты, унаhан нүхэдөө бү мар үхэлтэ аюулые үшөө hүжэрөөхые жүрөөдэ амыень хазаарлагты! — hануулха хүсэл түрэнэ.

А. ЖАЛСАНО[...]
журнали[ст].

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

УЛААН-БААТАРТА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай-революционно партиин III съездын болоhоор, МНР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан ноябриин 26-да эндэ болобо.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунхые, ороной партийна ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэдые, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин түрүүтэй совет-партийно-правительственна делегациие суглаанда хабаадагшад удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаа.

Ж. Батмунх элидхэл хэбэ. Түүхын элитэ ехэ хоёр үйлэ хэрэгэй алдарта ойн баярые МНР-эй коммунистнууд болон ажалшад мүнөөдэр баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. 60 жэлэй урда тээ болоhон МНРП-гэй III съезд капитализмые алгасан гараад, социализм тээшэ ороноо хүгжөөлгын замаар дабшаха генеральна хараа шэглэлые парти тодорхойлоо hэн. Тэрэл 1924 ондо Арадай түрүүшын Ехэ хурал Монголые Арадай Республикын тогтоогдоhон тухай соносхоод, тэрэнэй түрүүшын Конституциие баталан абаhан байгаа.

Капиталисбэшэ хүгжэлтын ба социалис байгуулалтын бүхы шатануудта үнэн зүрхэнэй туhаламжа дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө, мүнөө манай бүхы илалтануудай, амжалтануудай найдамтай үндэhэ hуури табилсажа байhанайнь түлөө МНРП болон бүхы монгол арад Ленинэй партида — алдарта КПСС-тэ, нүхэр К. У. Черненко түрүүтэй тэрэнэй Центральна Комитедтэ, баатар габьяата совет арадта аха дүү ёhоной хани барисаанай ба үнэн зүрхэнэй баяр баясхалангай эгээл hайн hайхан мэдэрэл хүргэжэ байhанаа мэдүүлнэ.

МНР-эй ажалшадай туйлаhан амжалтануудта, республикын экономическа хүсэнэй хэлбэришэгүй ургалтада, тэрэнэй арад зоной hуудал байдалай улам hайжаралгада, соёл болбосоролойнь дээшэлэлгэдэ элидхэлшэ саашадаа дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

Дэлхэйн пролетарнадай вождь В. И. Ленинэй, Монголой революциие хүтэлбэрилэгшэ Д. Сүхэ-Баатарай үндэhэ hуурииень табиhан монгол-совет хани барисаае манай революционно агууехэ туйлалта гэжэ сэгнэнэбди, бэхижүүлнэбди. hара урда тээ бидэ Советскэ Союзда ошожо ерээ hэмди. Албанай хэрэгээр ошоод байха үедөө бидэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкэтэй, СССР-эй Верховно Соведэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновтэй, Советскэ Союзай партийна ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэhэн байгаабди. Эдэ хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд монгол-совет харилсаае улам саашадань хүгжөөхэ байна.

Монголой хүтэлбэрилэгшэ уласхоорондын байдал тухай хэлэхэдээ. мүнөө дэлхэй дээрэхи байдал улам түгшүүрилтэй боложо байна гэжэ онсолон зааба. Империализмын хархис хүсэнүүд хүн түрэлтэнэй хүгжэлтые тэхэрюулхэ, дэлхэйе дарлан мүлжэхэ гэжэ оролдоно. Теэд тэдэнэй иимэ hанал бодолынь бэелүүлэгдэхэгүй. Советскэ Союзай, Варшавска Договорой бусад гэшүүн-гүрэнүүд, Азиин түбиин социалис оронууд бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүдые гаргажа, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, уласхоорондын байдалые гуримшуулан hайжаруулха бодото зам заана.

Алдарта ойгоо нэрэтэй солотойгоор угтахадаа, манай парти болон арад ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар харана гэжэ Ж. Батмунх үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Түрэл партиингаа дотоодын болон гадаадын политикые монгол арад бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ.

Удаань суглараргшадта халуунаар угтагдажа, В. В. Гришин үгэ хэлэбэ. МНРП-гэй түүхэтэ III съездын болоhоор 60 жэлэй ойтой, МНР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойтой дашарамдуулан, тэрэ СССР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэhөө, арад зоной сүрhөө Монголой коммунистнуудта, бүхы ажалшадта халуун дулаан амаршалгануудые хүргэбэ.

Монголой ажабайдалда болоно байhан алдарта ой хадаа манай хамтын hайндэр болоно гэжэ тэмдэглээ. Энэ ушар совет-монгол хани барисаанай эбдэршэгүй бата байhые тодо хурсаар элирхэйлэн харуулна. Владимир Ильич Ленинэй, Сүхэ-Баатарай бидэнэртэ заяаhан манай арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаанай Монголой түүхэтэ туйлалтануудай тодорхойлхы эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоhондонь, бидэ омогорхохо эрхэтэйбди.

Нүхэр К. У. Черненкын нүхэр Ж. Батмунхтай hаяхан Москвада хэhэн хөөрэлдөөнүүд совет-монгол хани барисаае саашадань бэхижүүлбэ, хоёр талын холбоо барисаанай ашаг үрэ ехэтэй байhые элирхэйлбэ.

Мүнөөнэй монгол орон ажал хэрэгүүдээрээ, амжалта туйлалтануудаараа 60 жэлэй урда тээ шэлэhэн хараа шэглэлдээ, марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын суртал hургаалнуудта үнэн сэхэ байhыень гэршэлнэ.

Монголой Арадай Республикын экономико ба соёлой элдэб hалбаринуудта совет мэргэжэлтэд монгол ханинартаяа хамта хүдэлнэ. Монгол нүхэдэймнай хэлэhэнэй ёhоор, тэдэнэр ехэ юумэ хэнэ, hайнаар ажаллана гэжэ ойлгомоор. Интернациональна хүндэтэй уялгаяа тэдэнэй саашадаашье нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ байhандань, КПСС-эй Центральна Комитет найдана.

Манай орон удха түгэлдэрөөр ажаhууна, габшагайгаар ажаллана. КПСС-эй XXVI съездын, партиин Центральна Комитедэй удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоhон социально-экономическа үргэн ехэ программые бэелүүлхын түлөө совет арад оролдосотойгоор ажаллана. Ленинскэ партияа нягтаар тойрон жагсаhан совет хүнүүд хүгжэлтэ түгэс социалис общественые нарижуулан hайжаруулха орёо шухала зорилгонуудые бата найдамтайгаар шиидхэнэ. Аха дүү оронуудай арадуудтай хамта совет арад ерээдүй тээшээ этигэл найдамтайгаар харана.

Гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ Холбоото Штадуудые сэрэгэй булюу хүсэтэй болгохые hэдэhэн, социализмда эсэргүү «хэрээhэтэ добтолго» хэжэ, түүхын хүгжэлтые буруу hүргэхые оролдоhон американ империализмын эгээл эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй харата ябуулгануудаар дэлхэй дээрэхи байдал улам шахардуу шанга боложо байна. Энэ эзэрхэг түримхэй политикадаа США НАТО-гай союзнигуудаа, Японие эдэбхитэйгээр элсүүлэн хабаадуулна.

Эдэ бүгэдэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхыемнай бидэниие баадхана. Гэхэтэй хамта бидэ эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа улам эдэбхижүүлнэбди.

Уласхоорондын түгшүүрилые hулаpуулхын тула ехэ юумэ хэжэ болоно гэжэ ойлгонобди. Эб найрамдалай политикын илан мандаха байhаниинь арсашагүй. Манай хамтын хүршэ — Хитадай Арадай Республикатай харилсаагаа hайжаруулга уласхоорондын хэрэгүүдтэ социализмын үүргые дээшэлүүлхэ, Ази түбидэхи, бүхы дэлхэй дээрэхи байдалые hайжаруулха арга олгохо байна.

Энэ суглаан дээрэ Советскэ Союзай Коммунис парти, совет арад тухай халуун дулаан үгэнүүдэй хэлэгдэhэнэйнь түлөө В. В. Гришин үгынгөө түгэсхэлдэ баяр баясхалан хүргэбэ. Совет коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд монгол аха дүүнэртээ мүн лэ иимэ үнэн зүрхэнэй hанал бодолтойгоор хандадаг байна гэжэ таанадые найдуулжа шадахаб гээд тэрэ мэдүүлээ.

Комендантска час соносхогдобо

КОЛОМБО. Шри Ланкагай бүхы газар дээрэ комендантска час соносхогдобо. Президент Дж. Джаяварденегэй гаргаhан захиралтын ёhоор, тэрэ hүниин тэнгhээ үглөөнэй зургаан саг болотор үргэлжэлхэ байна. Четверг болон пятница амаралтын үдэрнүүд гэжэ соносхогдоо. hургуулинууд, гүрэнэй эмхи зургаанууд хаагдаа, транспорт хүдэлнэгүй. «Сан» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, сепаратистнуудай hүйдхэлтэ ябуулгануудhаа уламжалан, общинануудай хоорондо хёмороо зүришэлдөөнэй гарахадань, засаагаархид иимэ хэмжээ абаха баатай болобо.

СПОРТ · спорт

ҺОРИЛГОҺОО ЭХИТЭЙ

Хүндэ атлетикээр республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада ЛВРЗ-гэй спортклуб соо үнгэргэгдэбэ. Зургаан спортын бүлгэмэй болон клубай 50 гаран атледүүд мүрысөөндэ хабаадаhан байгаа.

Манай республика дотор хүндэ атлетикые хүгжөөхэ талаар зарим спортын бүлгэмүүдтэ яhала эдэбхитэй хүдэлмэриин ябуулагдажа эхилhые энэ мүрысөөн элирхэйлэн харуулба. Юрий Николаевич Бондаревой Зүүн Сибириин технологическа институдта тренерээр хүдэлжэ эхилhэнhээ хойшо 3—4 жэл үнгэрөө. Гэбэшье энэ үе соо тэрэ эдэбхитэй hайнаар хүдэлжэ, олохон студентнэрые хүндэ атлетикэдэ хабаадуулhан байна.

Тиигэжэ багашаг шэгнүүрнүүдтэ «Буревестник» бүлгэмэй хүндэ атледүүд онсо шалгарба. Николай Молчанов, аха дүүнэр Андрей болон Станислав Сучковууд спортын энэ бүлгэмые түлөөлхэдөө илалта туйлаа.

Таксимо hууриндахи 670-дахи барилга-хабсаралгын поездын спортсменүүд БАМ-ай барилгашадые амжалтатайгаар түлөөлөө гээд тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ спортын мастернууд Виктор Добрынин, Владимир Зеленчук гэгшэд эрхимлэжэ, Буряадай АССР-эй чемпионууд болобо.

Буряадай хүдөө ажахын институдай механизациин факультедэй 4-дэхи курсын студент спортын мастер Александр Деханов мүрысөөнhөө мүрысөөндэ мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, залуушуулай дунда октябрь hарын эхиндэ Казань хотодо үнгэргэгдэhэн СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ тэрэ зургаадахи hуури эзэлээ hэн. Эндэ тэрэ 90 килограммай шэгнүүртэн сооhоо онсо шалгараа. Тэрэ 147,5 килограммай штангые угзаран үргэhэн хоёрдохи упражнениидэ 195 килограмм абаhан байна. Тиихэдээ Александр Буряадай АССР-эй найман рекорд тогтоогоо.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Борис Тинхалаев («Локомотив»), Владимир Богданов («Труд»), Сергей Рыбальченко («Локомотив») гэгшэд түрүү hуури эзэлбэ. Эгээл хүндэ шэгнүүртэ мүрысэхэдөө, С. Рыбальченко тренерээ — спортын мастер Владимир Матвеевые ахижа гараhан байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Буревестник» бүлгэмэй штангистнууд илажа, респорткомитедэй дамжуулгын кубогаар шагнагдаа. «Урожайн» атледүүд—хоёрдохи, БАМ-ай команда гурбадахи hуури эзэлбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —«Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.25—«В лесах под Ковелем» —3 серитэй уран hайханай фильм (1-дэхи сери). 11.30 — «Аяншалагшадай клуб». 12.30 —Шэнэ hонин. (12.35 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ hонин. 15.35—Фашис булимтарагшадhаа Албаниин сүлөөлэгдэhөөр 40 жэлэй ойдо. 16.00—Ф. Энгельс. Ажабайдалайнь хуудаhанууд. 16.45 —Совет дуунай концерт. 17.00 —Советскэ Союзай хоёр дахин Герой географическа эрдэмэй доктор И. Д. Папанинтай hурагшад уулзаха. 17.35— «Сионизм перед судом истории»—баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.45—«Зүүн Сибирь»—киножурнал. 18.55 — «Манай партийна хэрэгүүд». 19.35 — «Байгал»—нютагуудай hонин.

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.20—«Эб найрамдал ба залуушуул». 20.55—«В лесах под Ковелем»—3 серитэй уран hайханай фильм. (2-дохи сери). 22.00—«Время». 22.35—«Баримтата экран». 23.35 —Концерт. 23.45—«Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 00.05— Футбол. УЕФА-гай кубок. «Спартак» (Москва)—«Кельн» (ФРГ).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Женщина их гор»—баримтата фи[льм]. 9.35—Н. Асеевэй шүлэ[г]... 10.05, 14.55—Немец хэлэн —Эрдэм дэлгэрүүлгын ф[ильм]. 11.05—«Байгаали шэнжэл[гэ]» гэжэ дамжуулгын почто. 12.40—Түүхэ, 9-дэхи к[ласс]. 12.05—Шатарай hургуули. —Юрэнхы биологи. 9-[дэхи] класс. 13.40—Н. А. Некра[сов]вай шүлэгүүд. 14.10—«Мэ[...] шадаха бай». 14.40—Э[рдэм] дэлгэрүүлгын фильм. 15.[...] «Драматурги ба театр». Розов болон тэрэнэй [...]нууд. 16.25 — Шэнэ hон[ин].

Улаан-Үдэ. 16.30 — «М[...] айлшад». 17.00—«Номой д[элгүүр] руу аяншалга». 17.30—«С[...] Буряадай уран зохёол[...]» гэhэн циклhээ. Поэт Гунга[...]митов. (буряадаар). 18.00—[...]надта, агитаторнууд болон [по]литинформаторнууд». 18.[...] Шэнэ техникэ нэбтэрүүл[...]лаар Прибор бүтээлгын [...] дэлэй дүй дүршэл.

Москва. 18.45 — «М[...]саад». 19.15—«Хүхюун но[...]нууд». 19.30—Баримтата фи[льм].

Улаан-Үдэ. 19.45—Соносх[...]нууд.

Москва. 20.00—Мультфи[льм].

Улаан-Үдэ. 20.20—Залуу[шуул]да зорюулагдаhан «Фа[...]» гэжэ программа.

Москва. 21.00 — «Амги[...]нойрсогты, багашуул!». 2[...] —«Залуушуулай сүлөө саг[...]хай». 21.30—Арадай аялга[...]нууд. 22.00—«Время». 22.[...] «Карусель»—уран hайхан фильм.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

БОЛОҺОН УШАР

Тэжээл бэлэдхэлгын ажахынууд хоорондын «Баянгол» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд Далай Содбоев, Жалсан Журмитов гэгшэд Хуулидха гэжэ газарта зеленко хуряалга дээрэ хүдэлжэ байгаа ха.

Октябрь hарын тэнгээр энэ нютагта саhан ехээр ороhон,

АРЬЯАТАН АЛАГДАА

бордоhолhон юм. Хагсуу шуурганай үедэ шононууд олон болоо гэhэн hураг эндэхи зондо дуулдаба. Тэндэhээнь холо бэшэхэнэ хонидой отара байрладаг. Хоёр нүхэд агнаад үзэхэ гэжэ шиидэбэ ха. Амаралтын нэгэ үдэр тэдэнэр Хуулидхын ой соо шонын мүр хараад, мүшхэжэ мэдэбэ. Уданшьегүй хүсэжэ, эмэ шоныень алаhан байгаа.

Арьяатанай арhа Хориин коопзверопромхоздо тушаажа, Хэжэнгын совхозой дирекциин зүгhөө хоёр ангуушадта шан hаяхан барюулагдаба.

Ц-Д. БАЗАРСАДУЕВ.

Хэжэнгын район.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» ноябриин 24-дэ үнгэргэгдэhэн 47-дохи тираж.

«49-hөө 6-еnь таахa». 3—бобслей, 5 — бүхэ барилдаан, 34 — ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей, 44 —мотоспорт, 45 — столой теннис, 47 —туризм.

«36-haa 5-еnь таахa». 7— классическа барилдаан, 11— волейбол, 28— мэргэн буудалга, 29—стендовэ буудалга, 36 — авиаспорт.

(ТАСС).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам,редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66 76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строитель ства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2 57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2 54-93, писем и селькоров — 2-67-81 корректорская — 2-33-61, выпускающие—2-35-95, объявлений —2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03657, Заказ № 273. Индекс 04649.